

For citation / Atf için:

GÜVEN, G., & YUMUGAN, S. (2025). 3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 8(14), 225-xxx. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18657799>, <https://dergipark.org.tr/pub/usbed>

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Managing digital media use in children aged 3-9: parent strategies and involvement

Gülçin GÜVEN¹

Doç.Dr.; Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, 34854, İstanbul, Türkiye
E-mail: gulcinm@marmara.edu.tr ORCID: 0000-0002-9638-025X

Seher YUMUGAN

Okul Öncesi Öğretmeni; Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Frigya Çocukları Anaokulu, 26004, Eskişehir, Türkiye
E-mail: yumugans34@gmail.com ORCID: 0009-0004-8809-5012

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

27/12/2025

Revizyon Tarihleri / Revision Dates: 29/12/2025 (Ed. k.), 20/01/2026 (Major r.), 05/02/2026 (Minör r.)

Kabul Tarihi / Accepted Date:

16/02/2026

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Makale için Marmara Üniversitesinin 18/12/2024 tarih ve 13.11.2024 /1-05 sayılı Etik Kurul Onay Belgesi bulunmaktadır.
- ✓ Ethics Committee Approval of the article given by Marmara University's 18/12/2024 date and 13.11.2024 /1-05 Document no.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

1. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%50).
Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (50%).
2. Yazarın katkısı: Makaleyi yazdı, verileri topladı ve sonuçları analiz etti/raporladı (%50).
Author contribution: Wrote the article, collected the data, and analyzed/reported the results (50%).

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare(s) that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma iThenticate programında taranmıştır. Nihai benzerlik oranı %1'dir.

This study was scanned using the iThenticate program. The final similarity rate is 1%.

¹ Sorumlu yazar / Corresponding author

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Öz

Bu araştırma, okul öncesi ve erken ilköğretim dönemindeki çocukların dijital medya kullanım örüntülerini ve ebeveynlerin bu kullanımı yönetmek için benimsedikleri dijital ebeveynlik stratejilerini yakınsak paralel karma yöntemle incelemektedir. Çalışma grubu, Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan ve veri toplama tarihinde 3-6 yaş ağırlıklı olmak üzere 3-9 yaş aralığında çocuğu bulunan 92 ebeveyninden oluşmaktadır. Nicel veriler demografik form ile çocuk dijital medya kullanımı ve ebeveyn yönetim stratejileri ölçekleri aracılığıyla; nitel veriler ise 20 ebeveynle yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanmıştır. Betimsel bulgular, çocukların çoğunun günde 1-2 saat ekran karşısında zaman geçirdiğini, en sık televizyon ve akıllı telefonun kullanıldığını ve eğlence içeriklerinin baskın olduğunu; eğitici içeriklerin daha sınırlı kaldığını göstermektedir. Kümeleme analizi, ekran süresi, içerik türü ve ebeveyn stratejilerine göre farklı ebeveyn-çocuk profilleri ortaya koymuştur. Rastgele orman sonuçları, ekran süresini yordamada kardeşlerin medya alışkanlıkları, içerik türü, ebeveynin süre sınırlama düzeyi ve sosyoekonomik değişkenlerin öne çıktığını göstermiştir. Nitel bulgular, ebeveynlerin dijital medyayı hem fırsat hem risk alanı olarak gördüğünü; güvenlik, uygunsuz içerik ve bağımlılık kaygılarının belirginleştiğini, buna karşın eğitici içerik ve birlikte kullanımın gelişimsel bir olanak olarak algılandığını ortaya koymuştur. Sonuç olarak, süre odaklı yaklaşımların içerik ve aracılık boyutlarıyla tamamlanması ve aile odaklı dijital medya okuryazarlığı programlarının güçlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital medya kullanımı, okul öncesi dönem, ebeveyn aracılığı, kümeleme analizi, rastgele orman

Managing digital media use in children aged 3-9: parent strategies and involvement

Abstract

This study examines patterns of digital media use among children in preschool and early primary school and the digital parenting strategies adopted by parents to manage this use, employing a convergent parallel mixed-methods design. The study group consists of 92 parents living in different provinces of Türkiye who had a child aged 3-9 years at the time of data collection, with the sample concentrated primarily in the 3-6 age range. Quantitative data were collected using a demographic form and scales measuring children's digital media use and parental management strategies; qualitative data were obtained through semi-structured interviews with 20 parents. Descriptive findings indicate that most children spend 1-2 hours per day in front of screens, that television and smartphones are the most frequently used devices, and that entertainment-oriented content predominates, whereas educational content is concentrated in a smaller subgroup. Cluster analysis revealed distinct parent-child profiles based on screen time, content type, and parental strategies. Random forest results showed that siblings' media habits, content type, the parent's level of time restriction, and socioeconomic variables were salient predictors of children's screen time. Qualitative findings suggest that parents construe digital media as both an opportunity and a risk domain: concerns about safety, inappropriate content, and addiction are prominent, while educational content and co-use are perceived as a developmental opportunity. Overall, the findings underscore the need to complement time-focused approaches with content- and mediation-oriented dimensions and to strengthen family-focused digital media literacy programs in policy and practice.

Keywords: Digital media use, early childhood, parental mediation, cluster analysis, random forest

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Digital media has become embedded in young children's everyday routines, prompting ongoing debate about how screen engagement relates to early self-regulation, socio-emotional adjustment, and learning opportunities. In early childhood-when executive functions and emotion regulation develop rapidly-both the duration of screen exposure and the quality of content and context of use are widely treated as salient dimensions of children's media ecologies. Families function as the primary gatekeepers of these ecologies by structuring access to devices, selecting (or allowing) content, and implementing mediation practices that shape how screens are used in daily life.

This study examines (a) patterns of digital media use among children in preschool and early primary school years and (b) the digital parenting strategies that parents employ to manage children's media use in Türkiye. The study does not treat "screen time" as a single, standalone metric; instead, it jointly considers duration, device and content preferences, and parental mediation strategies. Methodologically, the study employs a convergent parallel mixed-methods design and integrates cluster analysis (to identify parent-child media profiles) and random forest modeling (to rank predictors of children's screen time), alongside thematic analysis of semi-structured interviews. Interpretation should consider key constraints, including reliance on self-report data, online recruitment, and a sample structure concentrated in middle socio-economic and relatively highly educated families.

Conceptual Orientation and Key Concepts

The study adopts a developmental-ecological orientation in which children's digital media use is conceptualized as part of daily routines and caregiving ecologies rather than as decontextualized exposure. Children's screen experiences are understood as emerging from interactions among (1) children's developmental capacities and needs, (2) media affordances and demands (particularly content features), and (3) parental mediation practices that structure access, interpretation, and routine integration.

In this study, digital media use refers to children's daily screen engagement characterized by duration, the devices used (e.g., television, smartphone, tablet), and dominant content types (e.g., entertainment-oriented vs. educational content). Digital parenting / parental mediation strategies denote parents' approaches to structuring children's media experiences, including time restriction, content monitoring, co-use (joint viewing/engagement), and active guidance toward developmentally appropriate content. Profile/typology refers to empirically derived parent-child clusters differing by screen time intensity, content preferences, and mediation patterns. Risk-opportunity appraisal captures parents' simultaneous framing of digital media as beneficial (e.g., educational support, shared activity) and risky (e.g., inappropriate content, safety concerns, dependency/addiction).

Method

A convergent parallel mixed-methods design was implemented. Quantitative data were collected from 92 parents living in different provinces of Türkiye who had a child aged 3-9 years at the time of data collection (with the sample concentrated primarily in the 3-6 age range). Instruments included a Demographic Information Form, a Child Digital Media Use Form, and a Parent Digital Media Management Strategies Form. Qualitative data were obtained via semi-structured interviews with 20 parents.

Quantitative analysis proceeded in three stages. First, descriptive statistics were computed for children's daily screen time, device use, content preferences, and parental mediation practices. Second, cluster analysis was conducted to identify distinct parent-child profiles based on screen time, content type indicators, parental strategy indicators, and relevant socio-demographic variables. The cluster solution was selected based on interpretability and differentiation of profiles in terms of conceptually meaningful indicators. Third, random forest modeling was used to rank the relative importance of predictors of children's screen time. Screen time was treated as a continuous outcome (minutes) for modeling, while categorical labels were used only for descriptive reporting. Feature-importance estimates were interpreted as relative contribution rankings within the fitted model, not as causal effects.

Qualitative analysis employed thematic content analysis. Interview transcripts were reviewed iteratively, coded, and organized into higher-order themes capturing parents' reasoning behind strategy choices, the practical

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

constraints shaping routine implementation, and parents' risk–opportunity appraisals. Ethical approval was obtained; participation was voluntary; and data were collected anonymously as specified in the manuscript.

Findings (Empirical/Descriptive)

Descriptive results indicated that children's daily screen time most commonly fell in the 1-2 hour range. Television and smartphones were reported as the most frequently used devices. Entertainment-oriented content was reported more frequently than educational content, and educational content was concentrated in a smaller subgroup.

Cluster analysis identified three parent-child profiles differentiated by children's screen time levels and the configuration of parental strategy indicators and socio-demographic characteristics. The three clusters had distinct mean daily durations: Cluster 1 (mean \approx 1.42 hours), Cluster 2 (mean \approx 1.50 hours), and Cluster 3 (mean \approx 3.15 hours). The clusters differed in the distribution of parental age patterns and socio-economic level, and they also differed in the reported balance between entertainment-oriented and educational content and in the reported patterning of parental mediation indicators.

Random forest feature-importance rankings placed variables related to household media ecology and family routines at higher ranks for predicting children's screen time. The highest-ranked predictors included siblings' media habits and content type. These were followed by the parent's time restriction level and indicators related to socio-economic context. Child age was ranked as lower in relative importance compared to household and mediation-related predictors in the fitted model.

Qualitative themes described parents' experiences and rationales for managing children's media use. Parents frequently articulated a dual appraisal of digital media as both a potential developmental resource and a risk domain. Reported concerns clustered around safety, exposure to inappropriate content, and dependency/addiction. Opportunity-oriented views clustered around educational content, perceived learning support, and co-use as a shared family activity. Parents described multiple mediation practices, most commonly time restriction and content monitoring, as well as co-use and guidance practices. Parents also reported routine-related constraints (e.g., time pressure, workload, and sibling needs) that shaped how strategies were implemented in practice.

Discussion, Implications, and Recommendations

Across quantitative and qualitative components, the results point to children's digital media use as a patterned family ecology shaped by interconnected factors: household structure (particularly sibling dynamics), dominant content streams, and parental mediation practices embedded within socio-demographic constraints. In this framework, screen engagement is not reducible to duration alone; rather, it is embedded in routine structures and in how adults and siblings participate in children's media environments.

The profile-based evidence supports moving beyond universal, one-size-fits-all "screen time limits" toward guidance that is sensitive to variations in family routines, sibling structure, and mediation capacity. The random forest rankings, in particular, align with the view that screen time is associated with broader household dynamics (e.g., sibling modeling and shared routines) and with how content is organized and constrained. The qualitative findings complement this by showing how parents balance perceived benefits (e.g., learning support through educational content and co-use) and perceived risks (e.g., safety concerns and dependency-related worries), while implementing strategies under practical constraints.

At the practice level, recommendations emphasize complementing time restrictions with content- and interaction-focused strategies. Establishing a feasible home media plan that specifies (a) a daily "media window" aligned with routines (sleep, meals, play), (b) a small curated list of age-appropriate content options, and (c) brief co-use or post-viewing talk routines may support more consistent governance of children's media experiences. Given the prominence of sibling-related predictors, guidance may also address sibling dynamics through household-level rules, shared device routines, and strategies that reduce unstructured spillover of screen time across children in the same home.

At the institutional and policy levels, the findings support strengthening family-focused digital media literacy initiatives that translate principles into actionable routines. Early childhood education settings and school guidance services can serve as dissemination hubs by offering short parent workshops and practical tools for time-setting,

content curation, and safety management, and by modeling co-use and active guidance strategies that are feasible under everyday time constraints.

Limitations and Future Research

The findings should be interpreted in light of methodological constraints, including reliance on self-report data, online recruitment, and a sample structure concentrated in middle socio-economic and relatively highly educated families. These characteristics may influence the observed prevalence of particular strategies and the profile structure, and they may shape feature-importance rankings. Future research should recruit more socio-economically diverse samples, consider stratified sampling and broader access channels, and incorporate objective or observational measures where feasible. Replication across regions and socio-economic strata would help evaluate the stability of profiles and the contextual variability of predictor rankings.

In sum, this mixed-methods study provides an integrated account of how parents in Türkiye manage digital media use among children aged 3-9. The results indicate that duration alone is insufficient for understanding or guiding children's screen engagement; content type and parental mediation-within the broader household ecology-should be treated as central dimensions of early childhood digital well-being.

GİRİŞ

Bu çalışma, Türkiye'de 3-9 yaş aralığında çocuğu bulunan ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını nasıl yönettiklerini; ekran süresi, içerik niteliği ve ebeveyn aracılığı boyutlarını birlikte ele alarak incelemektedir. Araştırmada yakınsak paralel karma yöntem kullanılarak nicel verilerle ebeveyn-çocuk profilleri kümeleme analizi yoluyla belirlenmiş; ekran süresini yordayan değişkenlerin göreceli önemi rastgele orman yaklaşımıyla sıralanmış; nitel görüşmeler ise ebeveynlerin strateji seçim gerekçelerini ve risk-fırsat değerlendirmelerini açıklayıcı biçimde ortaya koymuştur. Bu bütünlük yaklaşım, alan yazında çoğu zaman parçalı incelenen "süre-içerik-aracılık" üçlüsünü tek bir analitik çerçevede birleştirerek çalışmanın özgün katkısını görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Dijital medya kullanımı, günümüzde okul öncesi dönem çocuklarının gündelik yaşamının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir ve bu durum çocuk gelişimi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Öz-düzenleme becerilerinin hızlı biçimde geliştiği erken çocukluk döneminde ekran maruziyeti ile öz-düzenleme arasındaki ilişki hem kuramsal hem de uygulamalı araştırmalarda giderek daha fazla sorgulanmaktadır (Zelazo, Zimmerman ve Christakis, 2005; ve Willoughby, 2016; Rideout ve Robb, 2019). Erken çocukluk dönemine odaklanan sistematik bir derleme, ekran süresi ve arka plan televizyonu gibi göstergelerin çocukların öz-düzenleme becerileriyle çoğunlukla olumsuz yönde ilişkili olduğunu, fantastik ve hızlı tempolu içeriklerin ise kısa süreli olumsuz etkiler oluşturabildiğini ortaya koymaktadır (Uzundağ, Altundal ve Keşşafoglu, 2022). Türkiye'de yürütülen güncel nicel çalışmalar da ekran maruziyetinin artmasının, okul öncesi çocuklarda öz-düzenleme becerileri, uyku kalitesi ve davranış sorunlarıyla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir (Canaslan ve Sungur, 2022;

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Özdemir ve Keleş, 2023; Gülbetekin ve Yıldırım, 2023). Bu bulgular, akıllı telefon kullanmayan çocukların daha yüksek düzeyde öz-düzenleme becerilerine sahip olduğu, korku veya şiddet içeriği tercih eden çocukların öz-düzenleme puanlarının daha düşük, buna karşılık eğitimsel ve yabancı dil içeriği tercih eden çocukların daha yüksek puanlara sahip olduğu yönündeki sonuçlarla da örtüşmektedir (Williams ve Berthelsen, 2017; Zhao ve diğerleri, 2018; Canaslan ve Sungur, 2022). Dolayısıyla çocukların dijital medya ile etkileşimlerinde yalnızca sürenin değil, içerik türü ve niteliğinin de dikkatle yönetilmesi gerektiği anlaşılmakta, bu durum aile içi medya yönetimi ve ebeveynlik pratiklerinin önemini güçlendirmektedir.

Bu noktada ebeveynlerin dijital medya yönetimindeki rolleri kritik bir önem taşımaktadır. Dijital medya okuryazarlığı, ebeveynlerin medya içeriklerini değerlendirme, çocuklarının çevrim içi deneyimlerini izleme ve olası riskleri azaltmaya dönük stratejiler geliştirme yeterliklerini kapsayan bütüncül bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Livingstone ve Helsper, 2007; Hobbs, 2011; Karaboğa, 2019). Güncel araştırmalar, dijital ebeveynlik tutumları, dijital okuryazarlık ve sağlık/bilgi güvenliği farkındalığı arasındaki ilişkilerin, çocukların güvenli ve sağlıklı medya deneyimleri açısından belirleyici olduğunu göstermektedir (Pazarcıkcı, Ağralı ve Aydın, 2022; Akman, İdil ve Çakır, 2023). Okul öncesi döneme odaklanan çalışmalar ise ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz-yeterlikleri ile çocukların ekran maruziyeti, problemler medya kullanımı ve davranışsal uyum göstergeleri arasında anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadır (Çakioğlu ve Kaynak Ekici, 2024). Türkiye’de gerçekleştirilen güncel bir çalışma, olumsuz modelleme ve dijital ihmalkârlığın çocuklarda duygusal yoğunluk ve uyum sorunlarıyla ilişkili olduğunu, olumlu modelleme ve bilinçli rehberliğin ise öz-düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağladığını göstermektedir (Manap, 2024).

Ebeveynlerin dijital medya yönetiminde sergiledikleri tutum ve stratejiler, süre sınırlamaları, içerik denetimi, eş-izleme, açıklayıcı rehberlik ve kural koyma gibi çok boyutlu arabuluculuk pratiklerini içermektedir (Blum-Ross, 2013; Brito, Dias ve Oliveira, 2018). Bununla birlikte mevcut literatürün önemli bir bölümü, ya yalnızca ekran süresi ve öz-düzenleme arasındaki ilişkileri sınırlı değişken setleriyle test etmekte ya da ebeveynlerin dijital ebeveynlik tutum ve farkındalıklarını çocuk çıktılarından bağımsız olarak betimlemektedir (Canaslan ve Sungur, 2022; Pazarcıkcı vd., 2022; Uzundağ ve ark., 2022; Akman vd., 2023; Çakioğlu ve Kaynak Ekici, 2024). Okul öncesi döneme ilişkin çalışmaların az sayıda olması, bu yaş grubunda ebeveynlerin hangi dijital medya yönetim stratejilerini benimsediklerine ve bu stratejilerin çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim göstergeleriyle nasıl kesiştiğine dair bütüncül bir tablo sunmamaktadır.

Özellikle ebeveyn stratejilerini tipolojik olarak sınıflandıran, nicel ve nitel veri kaynaklarını bir araya getiren ve öz-düzenleme becerilerini de kapsayan karma desenli araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımının yalnızca “süre” ekseninde değil, içerik niteliği ve ebeveyn aracılığı örüntüleriyle birlikte ele alınması gerektiği varsayımından hareketle tasarlanmıştır. Alan yazında ebeveyn stratejileri, ekran süresi ve çocukların öz-düzenleme ile ilişkili risk göstergeleri çoğu zaman parçalı biçimde incelenmekte; özellikle profil/örüntü temelli yaklaşımların ve doğrusal olmayan ilişkileri yakalayabilen makine öğrenmesi temelli yöntemlerin erken çocukluk bağlamında sınırlı kullanıldığı görülmektedir. Bu araştırma, söz konusu boşluğu yakınsak paralel karma yöntem çerçevesinde nicel ve nitel kanıtı bir araya getirerek doldurmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın literatüre eklediği özgün katkılar aşağıda sistematik biçimde sunulmuştur:

1. **Profil çıkarma katkısı:** Ekran süresi, içerik türü/niteliği ve ebeveyn aracılığı göstergelerini birlikte kullanarak dijital medya kullanımına ilişkin ebeveyn-çocuk profillerini kümeleme analiziyle tanımlamaktadır.
2. **Yordama katkısı:** Çocukların ekran süresi düzeyini açıklamada etkili olan değişkenlerin görece önem sırasını rastgele orman yaklaşımıyla ortaya koyarak doğrusal varsayımlarla sınırlı kalmayan bir yordama çerçevesi sunmaktadır.
3. **Nitel gerekçeleme katkısı:** Ebeveyn görüşmelerinden elde edilen nitel bulgularla, nicel profillerin ardındaki strateji tercihlerini, gerekçeleri ve bağlamsal dinamikleri açıklayarak bulguların yorum gücünü ve aktarılabilirliğini artırmaktadır.
4. **Bütünleştirme katkısı:** Nicel ve nitel bulguları yakınsak paralel desen içinde birlikte ele alarak “süre-içerik-aracılık” üçlüsünü tek bir analitik çerçevede bütünleştirmekte ve tutarlı bir açıklama üretmektedir.
5. **Uygulama katkısı:** Bulgular temelinde, tek boyutlu ekran süresi sınırlamaları yerine içerik yönetimi ve ebeveyn aracılığı stratejilerini içeren farklılaştırılmış aile rehberliği ve erken çocukluk eğitim ortamları için uygulanabilir öneriler geliştirmeye zemin hazırlamaktadır.

Bu Bu çalışma, 3-9 yaş grubundaki çocukların dijital medya kullanım örüntülerini ve ebeveynlerin bu kullanımı yönetmek için benimsedikleri stratejileri karma yöntem yaklaşımıyla incelemektedir. Çalışmanın temel varsayımı, ebeveyn dijital medya yönetim stratejileri (süre sınırlandırma/kural koyma, içerik denetimi/koruyucu aracılık, eğitsel-birlikte

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

kullanım/modelleme) ile bağlamsal-demografik değişkenlerin çocukların ekran süresi ve içerik tercihlerinde farklı örüntüler ürettiği; bu örüntülerin kümeleme analiziyle profil düzeyinde ayrıştırılabileceği ve ekran süresini açıklamada öne çıkan değişkenlerin rastgele orman analiziyle önem sırası bakımından değerlendirilebileceğidir. Çalışmanın soruları aşağıdaki biçimde yapılandırılmıştır:

Nicel Sorular

N1. 3-9 yaş grubundaki çocukların günlük ekran süresi, kullanılan dijital araçlar ve tercih edilen içerik türleri hangi dağılımlarla görünmektedir?

N2. Ebeveynler çocukların dijital medya kullanımını kontrol etmek ve sınırlandırmak için en sık hangi strateji ve uygulamalara başvurmaktadır (içerik denetimi, süre sınırı, birlikte kullanım, alternatif etkinlikler, eğitimsel içerik seçimi vb.)?

N3. Ekran süresi, içerik türü, kullanılan araç sayısı, ebeveyn strateji puanları ve sosyoekonomik düzey birlikte ele alındığında hangi dijital medya kullanım profilleri (kümeler) ortaya çıkmaktadır?

N4. Çocukların günlük ekran süresini yordamada hangi değişkenler (örn. kardeşlerin medya kullanımı, içerik türü, ebeveynin süre sınırlama düzeyi, sosyo-demografik değişkenler) daha belirleyicidir?

Nitel Sorular

K1. Ebeveynler dijital medyayı çocukları açısından hangi gerekçelerle fırsat ve/veya risk alanı olarak tanımlamakta; güvenlik, uygunsuz içerik ve bağımlılık gibi kaygıları nasıl gerekçelendirmektedir?

K2. Ebeveynlerin anlatılarında öne çıkan “yönetim mantıkları” nelerdir (zaman yönetimi, birlikte kullanım, eğitsel yönlendirme, teknoloji temelli denetim, alternatif etkinlik üretimi vb.)?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada yakınsak paralel karma yöntem deseni tercih edilmiştir. Bu desenin seçilmesinin temel gerekçesi, erken çocukluk döneminde dijital medya kullanımının yönetimine ilişkin olgunun hem nicel örüntüler (ekran süresi düzeyi, içerik tercihleri, ebeveyn strateji puanları ve profiller) hem de nitel gerekçeler (ebeveynlerin strateji seçimini belirleyen

anlamlandırmalar, kaygılar ve uygulama koşulları) üzerinden eşzamanlı açıklanmasına duyulan gereksinimdir. Çalışmanın nicel bileşeni, farklı kullanım ve yönetim örüntülerini profil düzeyinde görünür kılmayı (kümeleme analizi) ve ekran süresini açıklamada öne çıkan değişkenleri doğrusal varsayımlarla sınırlı kalmadan önem sırasına göre değerlendirmeyi (rastgele orman) hedeflerken; nitel bileşen, bu örüntülerin ardındaki ebeveyn gerekçelerini, karar ölçütlerini ve bağlamsal dinamikleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda yakınsak paralel desen, nicel ve nitel verilerin aynı zaman diliminde toplanıp ayrı analiz edilmesine ve sonuçların yorumlama aşamasında karşılaştırılarak tamamlayıcı bir açıklama üretmesine imkân verdiği için uygun görülmüştür. Böylece nicel bulgular “ne/hangi örüntü?” sorusuna yanıt üretirken, nitel bulgular “neden/nasıl?” sorusunu açıklayıcı biçimde derinleştirmektedir. Çalışmada, nitel ve nicel veri toplama teknikleri yakınsak paralel karma desen çerçevesinde eşzamanlı olarak kullanılmış, her iki veri seti ayrı ayrı analiz edildikten sonra bulgular yorumlama aşamasında bütünleştirilmiştir (Creswell, 2013). Bu yaklaşım, dijital ebeveynlik stratejilerinin yalnızca nicel düzeyde dağılımını değil, aynı zamanda ailelerin öznel gerekçelerini ve bağlamsal açıklamalarını da ortaya koymayı mümkün kılmıştır.

Nicel boyutta, çocukların dijital medya kullanım alışkanlıkları (süre, içerik türü, kullanılan araçlar) ile ebeveynlerin medya yönetim stratejileri arasındaki ilişkileri modellemek amacıyla betimsel istatistikler ve makine öğrenmesi temelli yöntemler birlikte kullanılmıştır. Özellikle, ebeveyn ve çocuk profillerini eş zamanlı olarak dikkate alan küme analizi ve medya kullanımını yordayan değişkenleri sıralamak için rastgele orman ve özellik önemi analizlerinden yararlanılmıştır (Breiman, 2001; Everitt, Landau ve Leese, 2001). Erken çocuklukta ekran süresi ve yaşam tarzı davranışlarının kümelenecek incelendiği çalışmalarda benzer analitik yaklaşımların kullanılması, bu tercihi metodolojik olarak desteklemektedir (Martin ve diğerleri, 2022).

Nitel boyutta ise, ebeveynlerin dijital medya yönetim stratejilerini, dijital ebeveynlik farkındalıklarını ve öz-düzenlemeyi destekleme/zedelenme biçimlerine ilişkin algılarını derinlemesine anlamak amacıyla betimsel nitel araştırma deseni kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler tematik içerik analizi ile çözümlenmiştir (Braun ve Clarke, 2006). Son yıllarda dijital ebeveynlik ve dijital araç temelli ebeveyn müdahalelerini karma yöntemle inceleyen çalışmalar, benzer biçimde nitel ve nicel verilerin bütünleştirilmesinin çocuk-dijital medya ilişkisindeki karmaşık örüntüleri açığa çıkarmada güçlü bir çerçeve sunduğunu göstermektedir (Jäggi ve diğerleri, 2023).

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

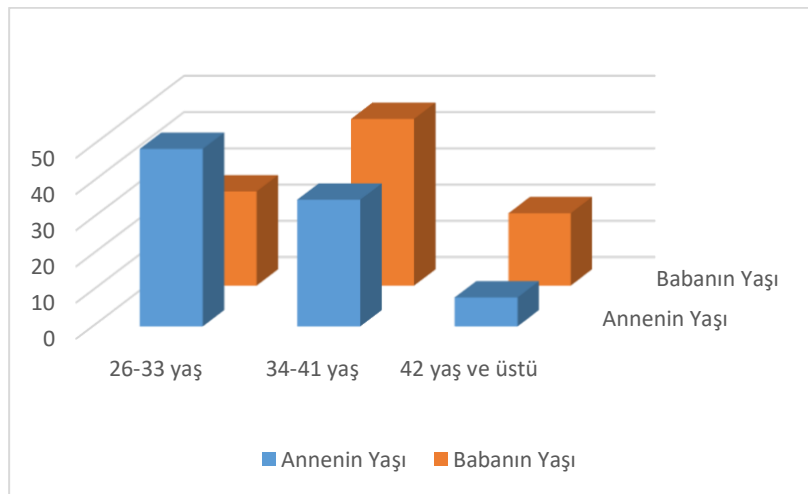
Bu bütüncül ve çok düzeyli karma desen, çalışmanın giriş bölümünde ortaya konan araştırma boşluğuyla (dijital ebeveynlik stratejilerinin tipolojisini ortaya koymak ve bunların öz-düzenleme ile ilişkili risk göstergeleriyle birlikte modellenmesi) doğrudan uyumludur ve bulguların kuramsal ve uygulamalı katkılarını güçlendirmeyi hedeflemektedir.

Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Türkiye’de 3-6 yaş aralığında çocuğu bulunan ve hanesinde en az bir dijital medya aracı bulunan ebeveynler olarak tanımlanmıştır. Ancak veri toplama sürecinde ölçütleri karşılayan bazı ebeveynlerin, okul öncesi dönemdeki çocuklarının yanısıra erken ilkököl döneminde (7-9 yaş) çocuğa sahip oldukları görülmüş, bu ebeveynlerin yanıtları da veri setine dâhil edilmiştir. Böylece çalışma grubundaki çocukların yaşları 3 ile 9 arasında değişmektedir, yaş dağılımı 3-4 yaşta yoğunlaşmakla birlikte erken ilkököl dönemindeki çocuklar da örnekleme yer almaktadır. Çalışma grubu, bu evren içerisinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesinin birlikte kullanılmasıyla seçilmiştir (Patton, 2002). Katılımcılar, görüşme öncesinde çalışmanın amacı ve gönüllü katılım ilkeleri hakkında bilgilendirilmiştir. Veriler anonim olarak toplanmış ve etik kurallara uygun olarak saklanmıştır (Rubin & Rubin, 2012).

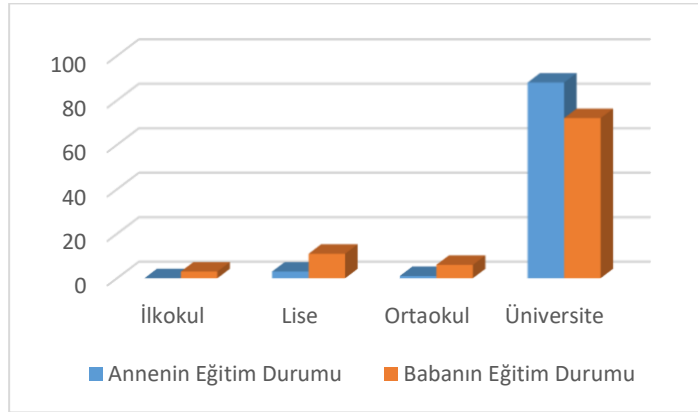
Anne ve babaların yaş dağılımı incelendiğinde, annelerin çoğunluğunun 26-33 yaşları arasında olduğu görülmektedir (53%). Bunu %38 ile 34-41 yaşları arasındaki anneler izlemektedir. 42 yaş ve üstü anneler örneklemin sadece %9'unu oluşturmaktadır. Babalar açısından en çok temsil edilen yaş aralığı 34-41 yaş (50%) olup, bunu %28 ile 42 yaş ve üstü babalar izlemektedir. 26-33 yaş arası babalar %22 oranında temsil edilmektedir.

Grafik 1. Katılımcıların Yaş Dağılımı Grafiği

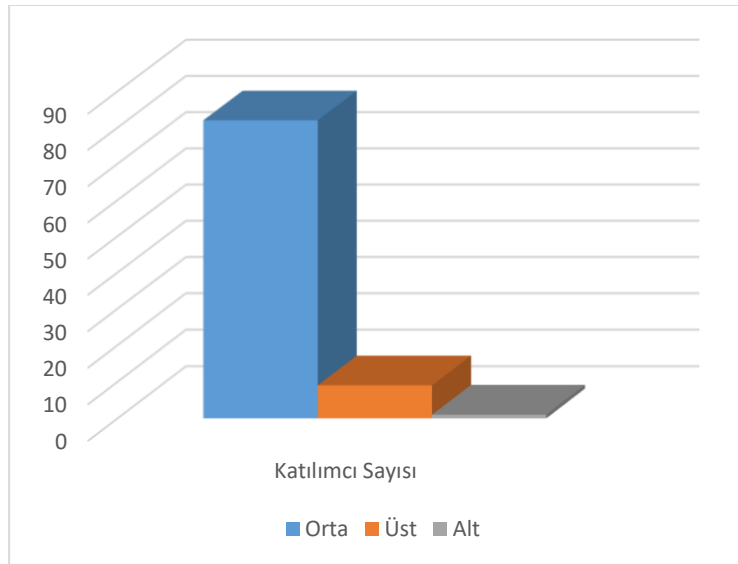
Anne ve babaların eğitim düzeyine göre dağılımına bakıldığında, annelerin %96'sı üniversite mezunu olup bu grup en yüksek oranı oluşturmaktadır. Lise mezunları annelerin %3'ünü, ortaokul mezunları ise %1'ini temsil etmektedir. İlkokul mezunu anne bulunmamaktadır. Babaların %78'i üniversite mezunudur. Lise mezunları %12, ortaokul mezunları %6 ve ilkökul mezunları %4 oranındadır.

Grafik 2. Katılımcıların Eğitim Düzeylerinin Dağılım Tablosu

Çalışmaya katılan ailelerin çoğunluğu (%89) orta sosyoekonomik düzeydedir ve bu grup 82 kişi ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. Üst sosyoekonomik düzeydeki katılımcılar %10 ile 9 kişidir. Alt sosyoekonomik düzeydeki katılımcılar ise sadece 1 kişidir ve %1'i temsil etmektedir.

Grafik 3. Katılımcı Ailelerin Sosyoekonomik Durumlarının Dağılım Tablosu

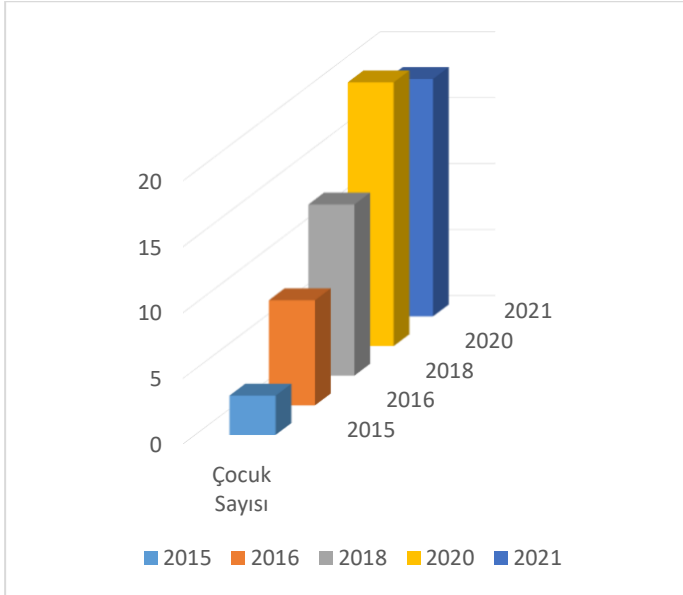
Araştırmaya katılan çocukların yaş dağılımında en büyük grubu, 2020 doğumlu 20 çocuk ve 2021 doğumlu 18 çocuk oluşturmaktadır. Bu grupları, 2018 doğumlu 13 çocuk, 2016 doğumlu

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

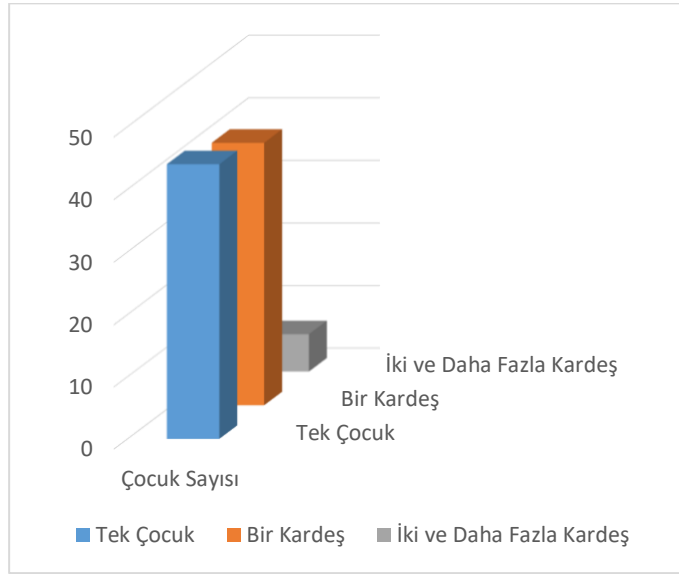
8 çocuk ve 2015 doğumlu 3 çocuk takip etmektedir. Veri toplama yılı dikkate alındığında, çocukların yaşları yaklaşık 3 ile 9 arasında değişmektedir, dağılım 3-4 yaş grubunda yoğunlaşmakla birlikte, örnekleme erken ilköğretim dönemindeki çocuklar da yer almaktadır.

Kardeş sayısı açısından, çocukların çoğu tek çocuktur ve bu grup 44 çocukla en yüksek oranı oluşturmaktadır. Tek kardeşi olan çocuklar 42 çocukla ikinci sırada yer alırken, iki veya daha fazla kardeşi olan çocuklar sadece 6 çocukla az temsil edilmektedir. Bu veriler, ankete katılan ailelerin genellikle küçük çocukları olduğunu ve çoğunluğunun tek çocuğu veya tek kardeşi olduğunu göstermektedir. Çekirdek aile yapısının yaygın olduğu bu grup, düşük doğurganlık oranlarına sahip bir örneklem yapısına işaret etmektedir.

Grafik 4. Katılımcı Çocukların Doğum Yıllarına Göre Dağılım Tablosu

Grafik 5. Kardeş Sayısının Dağılım Tablosu

Ayrıca, araştırma sonuçlarının öz-düzenleme ve davranışsal göstergeler bağlamında daha güvenilir yorumlanabilmesi amacıyla, ağır düzeyde tanı almış gelişimsel yetersizliği (örneğin, ağır düzeyde otizm spektrum bozukluğu, ağır zihinsel yetersizlik) bulunan çocukların ebeveynleri çalışma grubunun dışında bırakılmıştır.

Bu ölçütler doğrultusunda ulaşılan 92 ebeveyn (anne ve baba) araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Katılımcılar Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan, ancak büyük ölçüde kentsel bölgelerde ikamet eden ebeveynlerden oluşmaktadır. Annelerin önemli bir kısmı 26-41 yaş aralığında, babaların ise çoğunluğu 34-41 yaş aralığındadır. Annelerin %96'sının, babaların ise yaklaşık dörtte üçünün üniversite mezunu olması, örneklemin eğitim düzeyi yüksek bir ebeveyn grubunu temsil ettiğini göstermektedir. Ailelerin büyük çoğunluğu kendilerini orta sosyoekonomik düzeyde tanımlamaktadır.

Dijital ebeveynlik alanında Türkiye'de yürütülen güncel çalışmalar da benzer biçimde, örneklem seçiminde belirli yaş aralığında çocuğu olan ve dijital araçlara erişimi bulunan ebeveynleri ölçüt olarak farklı sosyo-demografik grupları karşılaştırmalı olarak incelemektedir (Yaşaroğlu ve Sönmez, 2022). Bu çalışma, söz konusu örnekleme yaklaşımını okul öncesi döneme uyarlayarak dijital ebeveynlik stratejilerini daha ayrıntılı biçimde sınıflamayı hedeflemektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama sürecinde üç temel araç kullanılmıştır: Demografik Bilgi Formu, Çocuk Dijital Medya Kullanım Formu ve Ebeveyn Dijital Medya Yönetim Stratejileri Formu.

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Tüm araçlar, ilgili alan yazın taranarak ve okul öncesi dönemde dijital ebeveynlik ve medya kullanımı alanında yapılmış güncel ölçek ve anket çalışmalarından yararlanılarak geliştirilmiştir (Livingstone ve Helsper, 2007; Karaboğa, 2019; Yaşaroğlu ve Sönmez, 2022; Manap, 2024).

Demografik bilgi formu

Demografik bilgi formu, ebeveyn ve çocuğa ilişkin temel değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Formda, ebeveynin yaşı, cinsiyeti, öğrenim düzeyi, mesleği, hanenin sosyoekonomik düzeyi, hanede bulunan dijital araç türleri ve sayısı, çocuğun yaşı, cinsiyeti, doğum yılı ve kardeş sayısı gibi toplam 12 kapalı uçlu soru yer almaktadır. Bu form, nicel analizlerde kümeleme ve rastgele orman modellerine dâhil edilen sosyo-demografik değişkenlerin tanımlanmasını sağlamıştır.

Çocuk dijital medya kullanım formu

Çocukların dijital medya kullanım profillerini belirlemek amacıyla geliştirilen bu formda, çocukların:

- Günlük ortalama dijital medya kullanım süresi,
- Haftalık kullanım sıklığı,
- En sık kullandığı dijital araçlar (televizyon, tablet, akıllı telefon, bilgisayar vb.),
- Tercih ettiği içerik türleri (eğitsel, eğitsel-yabancı dil, eğlence, şiddet/korku içeriği vb.),
- Kullanım bağlamı (yalnız/ebeveynle birlikte/akranlarla birlikte),
- Ebeveyn gözetimi ve kural koyma durumları

hakkında 15 madde yer almaktadır. Maddelerin büyük bölümü çoktan seçmeli, bazıları ise “diğer” seçeneği ile açık uçlu olarak tasarlanmıştır.

Formun son kısmında, çocuğun dijital medya kullanımının bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimi üzerindeki etkisine ilişkin ebeveyn değerlendirmesini almak üzere 5’li Likert tipi tek madde kullanılmıştır (“Çocuğumun dijital medya kullanımı genel gelişimi üzerinde...”: 1=çok olumsuz - 5=çok olumlu). Bu madde, giriş bölümünde tartışılan öz-düzenleme ve uyum göstergelerine ilişkin ebeveyn algısının nicel bir özeti olarak kullanılmıştır (Zelazo, Blair ve Willoughby, 2016).

Ebeveyn dijital medya yönetim stratejileri formu

Ebeveynlerin dijital ebeveynlik uygulamalarını ve çocuklarının dijital medya kullanımını nasıl yönettiklerini ölçmek üzere, araştırmacı tarafından geliştirilen 5'li Likert tipi (1=hiç katılmıyorum - 5=tamamen katılıyorum) 18 maddelik bir form kullanılmıştır. Formun geliştirilmesinde uluslararası dijital ebeveynlik literatüründe sık kullanılan strateji tipleri (süre sınırlama, içerik denetimi, eşlik etme/ortak kullanım, yönlendirme ve alternatif etkinlik sunma) ile dijital ebeveynlik ölçekleri temel alınmıştır (Blum-Ross, 2013; Martin ve diğerleri, 2022; Jäggi ve diğerleri, 2023).

Kuramsal çerçeve ve alan yazın taraması sonucunda form üç ana boyutta yapılandırılmıştır:

1. **Süre Sınırlandırma ve Kural Koyma** (6 madde): Günlük/haftalık ekran süresine ilişkin sınırlar koyma, belirli saatler dışında ekran kullanımını yasaklama, yatma saatine yakın ekran kullanımını sınırlandırma gibi davranışları ölçmektedir.
2. **İçerik Denetimi ve Koruyucu Aracılık** (6 madde): İzlenen içerikleri önceden kontrol etme, çocuğun yaşına uygun olmayan içerikleri engelleme, filtreleme programları kullanma ve şiddet/korku içeriğini sınırlandırma gibi stratejileri kapsamaktadır.
3. **Eğitsel Kullanım, Birlikte Kullanım ve Modelleme** (6 madde): Eğitsel ve yabancı dil içeriklerine yönlendirme, çocukla birlikte izleyip içerik hakkında konuşma, kendi medya kullanımında olumlu model olma ve dijital becerileri birlikte geliştirme gibi uygulamaları içermektedir.

Her madde için ters kodlama gerektiren ifadeler belirlenmiş, yüksek puanlar ebeveynin daha yapılandırılmış ve bilinçli bir dijital medya yönetimi sergilediği şeklinde yorumlanmıştır. Çocukluk çağında dijital ebeveynlik düzeylerini ve strateji tiplerini ölçek temelli olarak inceleyen güncel çalışmalar, benzer boyutlandırmaları kullanmakta ve bu boyutların öz-düzenleme, problem davranış ve dijital iyi oluş göstergeleriyle anlamlı biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Martin ve diğerleri, 2022; Yaşaroğlu ve Sönmez, 2022; Jäggi ve diğerleri, 2023).

Formun ilk taslağı, okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi ve eğitim teknolojileri alanlarında uzman beş akademisyen tarafından kapsam, dil ve ölçülebilirlik açısından değerlendirilmiş, uzman dönütlerine göre ifade netliği zayıf bulunan maddeler revize edilmiş veya formdan çıkarılmıştır. Daha sonra, forma son hâlinin verilmesi amacıyla 10 ebeveynle bilişsel ön uygulama yapılmış, ebeveynlerin anlamakta zorlandığı maddeler yeniden düzenlenmiştir. Bu

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

süreç hem içerik geçerliğine hem de veri toplama aracının hedef kitle için anlaşılabilirliğine katkı sağlamıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, 2024–2025 eğitim-öğretim yılı içerisinde, etik kurul onayının alınmasının ardından yürütülmüştür. Öncelikle, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden okul öncesi kurumları ve ebeveyn grupları ile iletişime geçilmiş, çalışmanın amacı, kapsamı ve veri gizliliği ile ilgili bilgilendirme metni hem yazılı hem de sözlü olarak paylaşılmıştır.

Nicel veri toplama süreci, çevrim içi anket formu aracılığıyla yürütülmüştür. Anket formu, araştırmanın tanıtım metni ve aydınlatılmış onam sayfası ile başlamış, onay vermeyen katılımcılar veri toplama sürecine dâhil edilmemiştir. Uygulama bağlantısı okul öncesi kurumların veli WhatsApp grupları, e-posta listeleri ve öğretmenler aracılığıyla paylaşılmış, veri toplama süreci yaklaşık dört hafta sürmüştür.

Nitel veri toplama süreci kapsamında, çalışma grubundaki ebeveynler arasından maksimum çeşitlilik ilkesi gözetilerek 20 ebeveyn seçilmiş ve bu ebeveynlerle yarı yapılandırılmış çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, katılımcı onamı ile ses kaydına alınmış, her bir görüşme 30-45 dakika sürmüştür. Görüşme formunda, ebeveynlerin dijital medya yönetim stratejilerini nasıl tanımladıkları, bu stratejileri neye dayanarak seçtikleri, öz-düzenleme ve duygu düzenleme açısından çocuklarında gözledikleri değişimlere ilişkin algıları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarına dair sorular yer almıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada veri analizi süreci, karma yöntemin yakınsak paralel mantığına uygun biçimde nicel ve nitel veri setlerinin ayrı analiz edilmesi ve ardından bütünleştirilmesi olarak yapılandırılmıştır. Analitik adımların araştırma sorularıyla izlenebilir biçimde örtüşmesini sağlamak amacıyla;

- Kümeleme adımı profil/typoloji çıkarma amaçlı nicel sorularla,
- Rastgele orman adımı yordama/önem sıralama amaçlı nicel sorularla,
- Nitel tematik analiz ebeveyn gerekçeleri ve algıları hedefleyen nitel sorularla,
- Bütünleştirme ise nicel desenleri nitel açıklamalarla ilişkilendiren entegrasyon sorusuyla bire bir eşleştirilmiştir.

1) Nicel analiz - Betimsel hazırlık

Nicel veri setinde veri temizleme ve aykırı değer kontrolleri yapıldıktan sonra, eksik veri oranı düşük olduğundan (%5'in altında) eksik değerler ilgili değişkenin medyanı ile tamamlanmıştır. Ardından ekran süresi, araç/ içerik tercihleri ve ebeveyn stratejilerine ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, frekans, yüzde) üretilmiştir.

2) Nicel analiz - Kümeleme adımı

Ebeveyn-çocuk profillerini ortaya koymaya yönelik küme analizi, dijital medya kullanımının yalnızca süre değil; içerik ve ebeveyn arabuluculuğu ile birlikte örüntülediği varsayımıyla yürütülmüştür. Analizde; çocuğun günlük ekran süresi, tercih edilen içerik türü, kullanılan araç sayısı, ebeveynin süre sınırlandırma, içerik denetimi ve eğitsel/birlikte kullanım puanları ile çocuğun yaşı ve sosyoekonomik düzey gibi bağlamsal değişkenler birlikte ele alınmıştır.

Kümeleme analizi, ebeveyn ve çocuklara ilişkin değişkenlerin birlikte değerlendirilmesiyle benzer örüntülere sahip alt profillerin belirlenmesi amacıyla uygulanmıştır (Everitt, Landau ve Leese, 2001). Kümeleme sürecinde, çalışmada kümeleri tanımlamak için kullanılan değişkenler (örn. annenin yaşı, babanın yaşı, sosyoekonomik düzey ve çocuğun medya kullanım süresi) analize dâhil edilmiştir. Değişkenler farklı ölçeklerde ölçüldüğü için, kümeleme öncesinde karşılaştırılabilirlik sağlamak amacıyla uygun biçimde sayısallaştırılmış ve standartlaştırılmıştır (z-puan dönüşümü). Böylece herhangi bir değişkenin ölçek farkı nedeniyle kümeleri tek başına sürüklemesi önlenmiştir.

Küme sayısının belirlenmesinde tek bir ölçüte bağlı kalınmamış; (i) dendrogram incelemesi, (ii) küme içi varyansın (heterojenliğin) azalım eğilimi ve (iii) yorumlanabilirlik ölçütleri birlikte değerlendirilmiştir. Bu kapsamda 2'den başlayarak farklı küme çözümleri karşılaştırılmış; dendrogramda görülen ayrışma yapısı ile küme içi varyanstaki azalışın belirgin biçimde yavaşladığı nokta dikkate alınmıştır. Son olarak, seçilen çözümün kavramsal olarak anlamlı ve tutarlı profiller üretmesi beklenmiştir. Yorumlanabilirlik değerlendirmesinde; (a) her kümenin kavramsal bütünlüğe sahip olması, (b) kümelerin birbirinden ayırt edici biçimde farklılaşması, (c) herhangi bir kümenin aşırı küçük kalarak yorum gücünü zayıflatmaması ve (d) kümelerin çalışmanın kuramsal çerçevesiyle tutarlı şekilde adlandırılabilmesi ölçütleri esas alınmıştır. Bu çoklu ölçütlere dayalı değerlendirme sonucunda, bulgular bölümünde raporlanan nihai küme çözümü seçilmiş; kümeler, ilgili değişkenlerin küme ortalamaları ve görsel örüntü sunumları (örn. radar grafiği) ile şeffaf biçimde raporlanmıştır. Küme sayısının belirlenmesinde dendrogram incelemesi, küme içi varyans göstergeleri ve yorumlanabilirlik ölçütleri birlikte

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

dikkate alınmıştır. Bu adımın çıktısı, N1 kapsamında “kaç farklı profil var ve bu profiller hangi değişkenlerle ayrışıyor?” sorusunu yanıtlayan profil/typoloji yapısıdır.

3) Nicel analiz - Rastgele orman adımı

Çocukların günlük ekran süresini yordayan değişkenlerin göreceli önemini belirlemek amacıyla rastgele orman analizi kullanılmıştır. Bu modelde bağımlı değişken ekran süresi dakika cinsinden sürekli değişken olarak ele alınmış; “düşük-orta-yüksek” kategoriler ise yalnızca betimsel sunumlarda/dağılım tablolarında kullanılmıştır (böylece modelin sınıflandırma mı yordama mı olduğu belirsizliği giderilmiştir). Bağımsız değişkenler; ebeveyn strateji puanları, sosyo-demografik değişkenler ve içerik türleri gibi aile-medya ekolojisini temsil eden göstergelerden oluşturulmuştur. Model doğrulaması için veri seti rastgele olarak eğitim (%80) ve test (%20) kümelerine ayrılmıştır. Modelin temel hiperparametreleri (ör. ağaç sayısı, her bölünmede değerlendirilecek değişken sayısı, minimum yaprak örneklem büyüklüğü) eğitim kümesi üzerinde k-katlı çapraz doğrulama ile belirlenmiş; nihai model bu parametrelerle eğitim verisi üzerinde yeniden eğitilerek test verisi üzerinde değerlendirilmiştir. Model çıktısı olarak ekran süresini yordamada değişken önem sıralaması elde edilmiş; yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik düzey gibi değişkenlerin modele dâhil edilmesiyle N3 kapsamında “bu yordayıcı örüntü farklı alt gruplarda nasıl konumlanıyor?” sorusuna dayanak sağlanmıştır.

4) Nitel analiz - Tematik analiz

Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde tematik içerik analizi yürütülmüştür. Bu süreçte veriye aşinalık, açık kodlama, tema oluşturma, tema gözden geçirme/adlandırma ve raporlama adımları izlenmiştir. Nitel analiz, ebeveynlerin dijital medya yönetiminde benimsedikleri stratejilerin hangi gerekçelere dayandığını, risk-fırsat değerlendirmelerini ve strateji tercihlerinin bağlamsal açıklamalarını ortaya koyarak K1-K2 sorularını yanıtlamayı hedeflemiştir.

5) Bütünleştirme - Karma desenin entegrasyonu

Karma yöntem desenine uygun olarak nicel ve nitel bulgular, yorumlama aşamasında bütünleştirilmiştir. Bu aşamada, kümeleme ile elde edilen profil/typolojiler ve rastgele ormanla belirlenen öncelikli yordayıcılar; görüşmelerden üretilen temalarla yan yana getirilerek (örn. profil-tema eşleştirme/matris mantığı) nicel olarak görülen örüntülerin ebeveyn anlatılarıyla nasıl açıklandığı ve hangi noktalarda ayrıştığı değerlendirilmiştir. Böylece N1-N4 ve K1-K2’den gelen bulgular tek bir “meta-çıkarm” çerçevesinde birleştirilmiştir.

Karma yöntem desenine uygun olarak, nitel ve nicel bulgular yorumlama aşamasında bütünleştirilmiş, ebeveyn strateji tipolojileri ile kümelenen medya kullanım profilleri yan yana getirilmiş, bu yolla, sayısal desenlerin ebeveyn anlatılarıyla ne ölçüde örtüştüğü ortaya konulmuştur (Creswell, 2013; Jäggi ve diğerleri, 2023).

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Veri toplama araçlarının kapsam ve yapı geçerliğini sağlamak amacıyla çok aşamalı bir süreç izlenmiştir. Öncelikle, Demografik Bilgi Formu, Çocuk Dijital Medya Kullanım Formu ve Ebeveyn Dijital Medya Yönetim Stratejileri Formunun taslakları ilgili alan yazın taranarak oluşturulmuş, okul öncesi eğitimi, çocuk gelişimi ve eğitim teknolojileri alanlarında uzman beş akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan her maddeyi kapsam, açıklık ve uygunluk açısından 4'lü derecelendirme ile değerlendirmeleri istenmiş, kapsam geçerliği düşük bulunan maddeler revize edilmiş veya formdan çıkarılmıştır. Bu süreç, dijital ebeveynlik düzeylerini ölçmekle inceleyen güncel çalışmaların izlediği metodolojik adımlarla uyumludur (Yaşaroğlu ve Sönmez, 2022).

Araçların yapı geçerliliği, ön uygulama verileri üzerinde yapılan ön incelemelerle desteklenmiştir. Likert tipi maddeler için madde-toplam korelasyonları hesaplanmış, .30'un altında kalan maddeler gözden geçirilmiştir. Esas veri setinde, ölçeğin alt boyutları bazında iç tutarlılığı değerlendirmek için Cronbach alfa katsayıları hesaplanmış, .70 ve üzeri değerler kabul edilebilir güvenilirlik sınırı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıntılı alfa katsayıları ve madde istatistikleri, bulgular bölümünde ilgili tablo altında sunulmuştur.

Nitel verilerin güvenilirliği ve inandırıcılığını artırmak amacıyla, iki araştırmacı bağımsız olarak kodlama yapmış ve kodlayıcılar arası uyum için Cohen's kappa katsayısı hesaplanmıştır. Kod şeması, .70 eşik değerinin altında kalan temalar için gözden geçirilmiş ve tanımlar netleştirilmiştir. Ayrıca, analiz süreci boyunca araştırmacılar arası görüşmeler ve denetim yapılmış elde edilen temalar seçilmiş katılımcılarla paylaşılmış ve katılımcı doğrulaması ile yorumların tutarlılığı kontrol edilmiştir. Bu yaklaşımlar, nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerliliği artırmak için önerilen standart uygulamalarla örtüşmektedir (Braun ve Clarke, 2006).

Araştırmada kullanılan karma desenin bütüncül geçerliliğini sağlamak için, nitel ve nicel bulguların tutarlılığı sürekli olarak karşılaştırılmış, çelişkili desenlerde olası açıklayıcı faktörler tartışılmış ve sonuç bölümünde bu bulgular açıkça raporlanmıştır (Creswell, 2013; Jäggi ve diğerleri, 2023).

Araştırma İzinleri ve Etik Prosedürler

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Araştırma, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 13.11.2024 tarihli ve 11-05 sayılı kararıyla etik açıdan uygun bulunmuştur. Veri toplama süreci başlamadan önce, çalışmanın yürütüldüğü okul öncesi eğitim kurumlarından gerekli kurumsal izinler alınmış, çevrim içi anket formunun ilk sayfasında katılımcılara araştırmanın amacı, kapsamı, gönüllülük esasları ve veri gizliliği hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

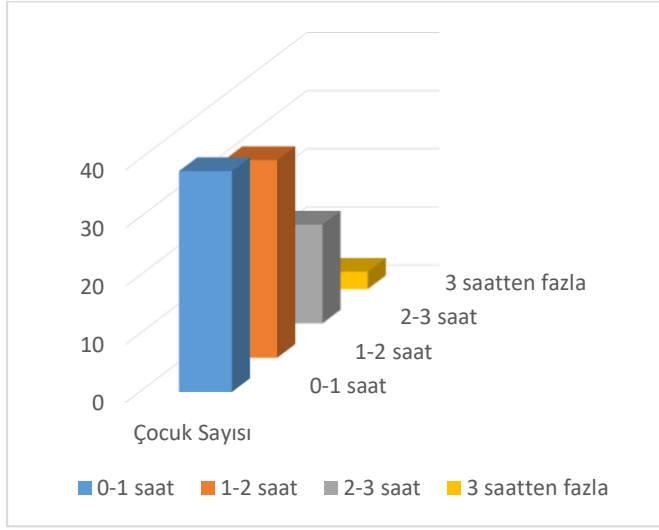
Katılımcılara, araştırmaya katılmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı, istedikleri anda hiçbir gerekçe göstermeksizin çalışmadan çekilebilecekleri, kimlik bilgilerinin hiçbir aşamada raporlanmayacağı ve verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı açıkça ifade edilmiştir. Çevrim içi onam kutusunu işaretleyen ebeveynler veri toplama sürecine dâhil edilmiştir.

Tüm veri setleri, kimlik bilgileriyle ilişkilendirilmeyecek şekilde kodlanmış, güvenli dijital ortamlarda saklanmış ve yalnızca araştırma ekibinin erişimine açık tutulmuştur. Bu yönüyle çalışma hem ulusal etik kurallara hem de çocuklarla/ebeveynlerle yürütülen dijital medya araştırmalarına ilişkin uluslararası etik çerçeveye uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

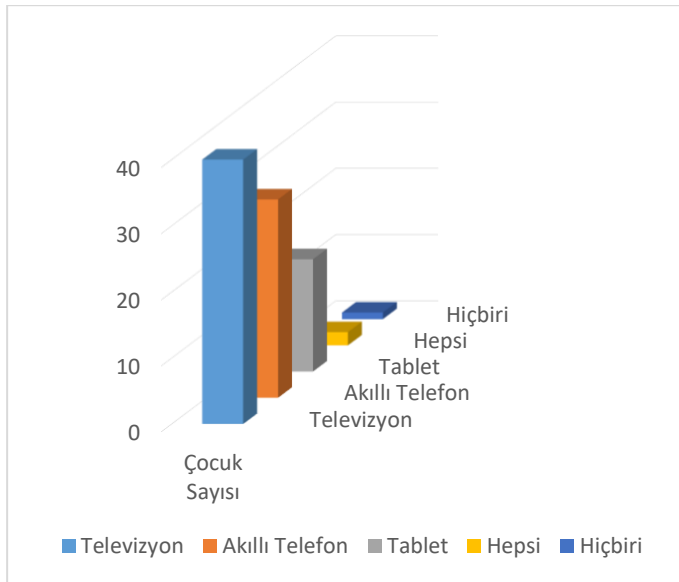
Araştırma kapsamında çocukların günlük medya kullanım süreleriyle ilgili elde edilen verilerin dağılımı incelendiğinde, en büyük grubun 0-1 saat ile 38 çocuk olduğu görülmektedir. Bu grubu 1-2 saat medya kullanan 34 çocuk takip etmektedir. 2-3 saat medya kullanan çocuklar 17 kişi ile daha küçük bir grubu temsil ederken, 3 saatten fazla medya kullanan çocuklar ise yalnızca 3 kişi ile en düşük oranı oluşturmaktadır.

Grafik 6. Çocukların Günlük Medya Kullanım Süreleri Dağılım Grafiği

Çocukların en çok kullandığı dijital medya araçları arasında televizyon, 40 çocuk ile en popüler araç olarak öne çıkmaktadır. Akıllı telefon, 30 çocuk tarafından kullanılarak ikinci sırada yer almaktadır. Tablet, 17 çocuk ile daha az bir grubu temsil etmektedir. Dijital medya araçlarının hepsini kullandığını belirten çocukların sayısı 2, hiçbirini kullanmadığını belirten çocukların sayısı ise yalnızca 1 kişidir.

Grafik 7. Çocukların En Çok Kullandığı Dijital Medya Araçları Dağılım Grafiği

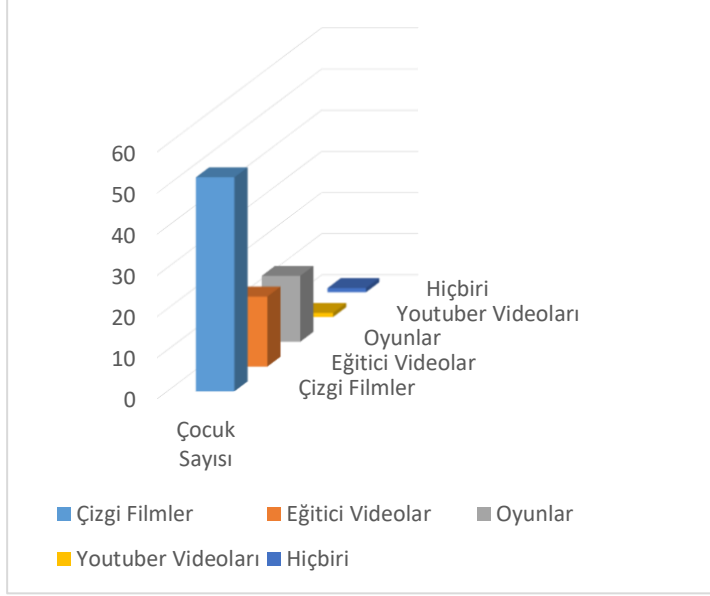

Çocukların medya kullanımında en çok tercih ettiği içerik türleri arasında çizgi filmler, 52 çocuk ile en popüler kategori olarak öne çıkmaktadır. Oyunlar, 16 çocuk ile diğer içerik türleri arasında belirgin bir yere sahiptir. Youtuber videoları ve hiçbir içerik tercih etmeyen çocukların sayısı ise yalnızca birer kişidir.

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

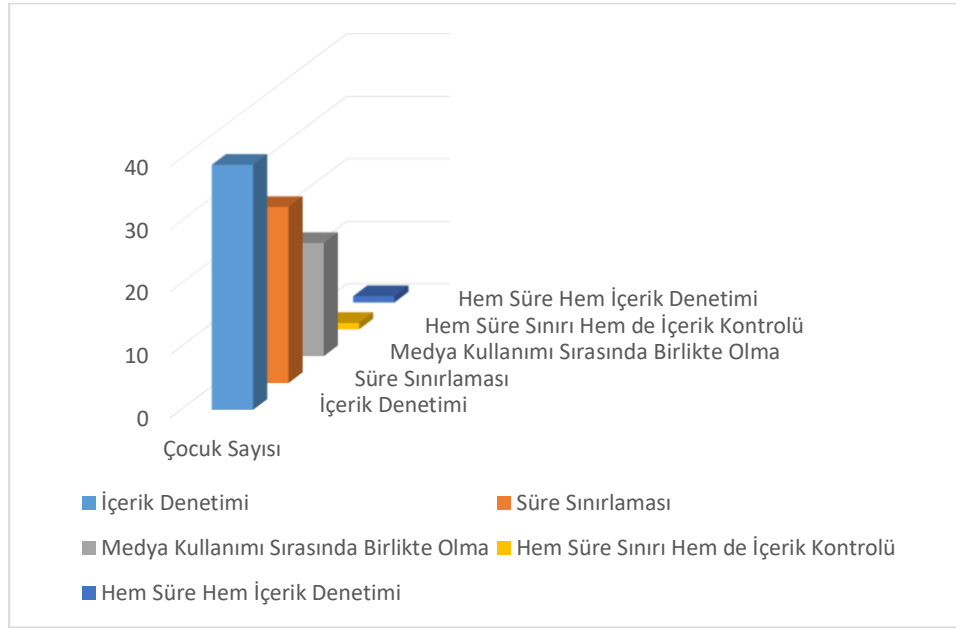
“Diğer” kategorisinde yer alan içerikler arasında genellikle çocukların eğlenceli veya popüler gördüğü youtuber videoları yer almıştır. Ancak bu grup, çok sınırlı bir katılımcı tarafından belirtilmiştir.

Grafik 8. Medya Kullanımında Tercih Edilen İçerik Türleri Dağılım Grafiği

Çocukların medya kullanımını kontrol etmek için ebeveynlerin en çok tercih ettiği yöntem içerik denetimi olup, bu yöntemi kullanan 39 ebeveyn bulunmaktadır. Bunu süre sınırlaması uygulayan 28 ebeveyn takip etmektedir. Medya kullanımı sırasında birlikte olmayı tercih eden ebeveynlerin sayısı ise 18’dir. Hem süre sınırı hem içerik kontrolü uygulayan ve hem süre hem içerik denetimi yapan ebeveynler yalnızca birer kişi ile sınırlı kalmıştır.

Grafik 9. Medya Kullanımını Kontrol Etme Yöntemleri Dağılım Grafiği

Çocukların medya kullanımını sınırlamak için en çok tercih edilen yöntem, medya dışındaki aktiviteleri teşvik etme olup, bu yöntemi kullanan 40 ebeveyn bulunmaktadır. Bunu, belirli saatlerde izin verme yöntemiyle kontrol eden 34 ebeveyn takip etmektedir. Zamanlayıcı kullanma, 14 ebeveyn tarafından uygulanan bir yöntemdir. Çok yönlü yöntemleri ifade eden “Hepsi” kategorisinde yalnızca bir kişi bulunmaktadır.

Diğer kategorisinde ise “İzleyeceği kanalları ben seçiyorum, süre bitince kapıyorum” gibi yöntemler yer almaktadır.

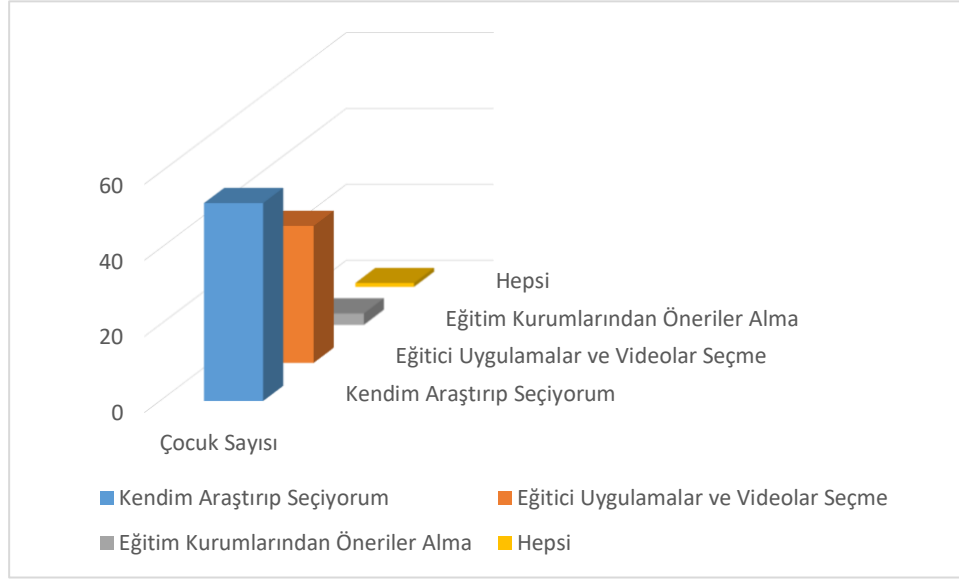
3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Grafik 10. Medya Kullanımını Sınırlama Yöntemleri Dağılım Grafiği

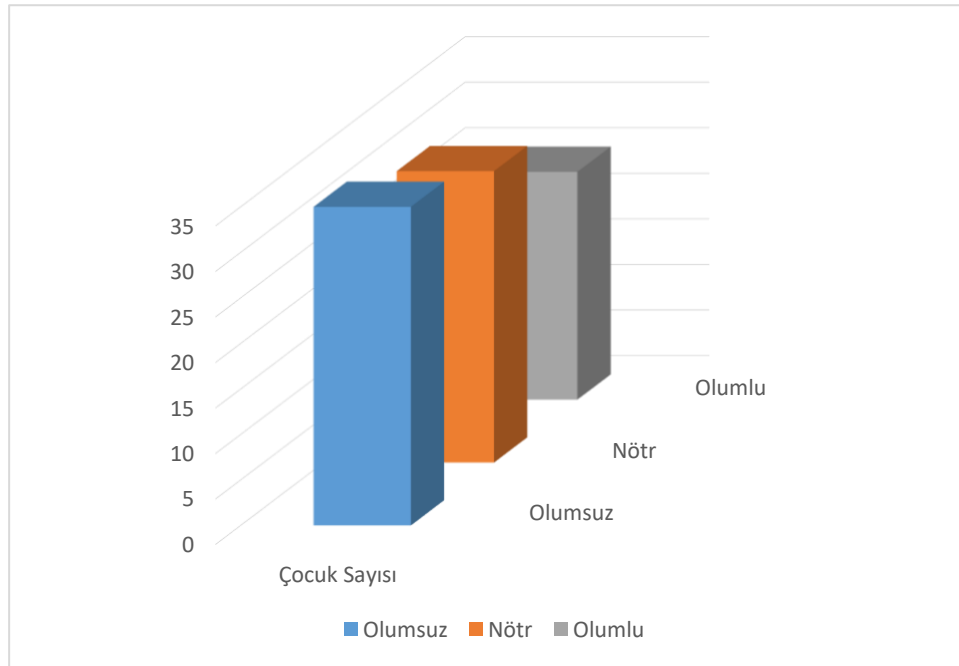
Ebeveynlerin çocuklarını eğitimsel içeriklere yönlendirme konusunda en sık benimsediği yaklaşım, kendim araştırıp seçiyorum olup, bu yöntemi kullanan 52 ebeveyn bulunmaktadır. Eğitici uygulamalar ve videolar seçme yöntemi ise 36 ebeveyn tarafından uygulanmaktadır. Eğitim kurumlarından öneriler alma, yalnızca 3 ebeveyn tarafından tercih edilmiştir. Çok yönlü yöntemleri ifade eden “Hepsi” kategorisinde ise sadece bir kişi yer almaktadır. “Diğer” kategorisinde, ebeveynlerin genellikle bireysel tercihlere odaklandığı ve çocuklarının eğitimsel içeriklerini kendilerinin belirlediği görülmektedir. Örneğin, “Eğitim kurumlarından direkt olarak içerik önerileri alıyorum ve buna göre seçim yapıyorum” gibi yaklaşımlar dikkat çekmektedir.

Grafik 11. Eğitimsel İçeriklere Yönlendirme Yaklaşımları Dağılım Grafiği

Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımının gelişimleri üzerindeki etkileri hakkındaki düşüncelerine göre, en sık ifade edilen değerlendirme olumsuz etkiler olup, 35 ebeveyn bu görüşü belirtmiştir. Nötr bir yaklaşım sergileyen ebeveynlerin sayısı 32 iken, medya kullanımının olumlu etkileri olduğunu düşünen ebeveynlerin sayısı ise 25 olarak tespit edilmiştir.

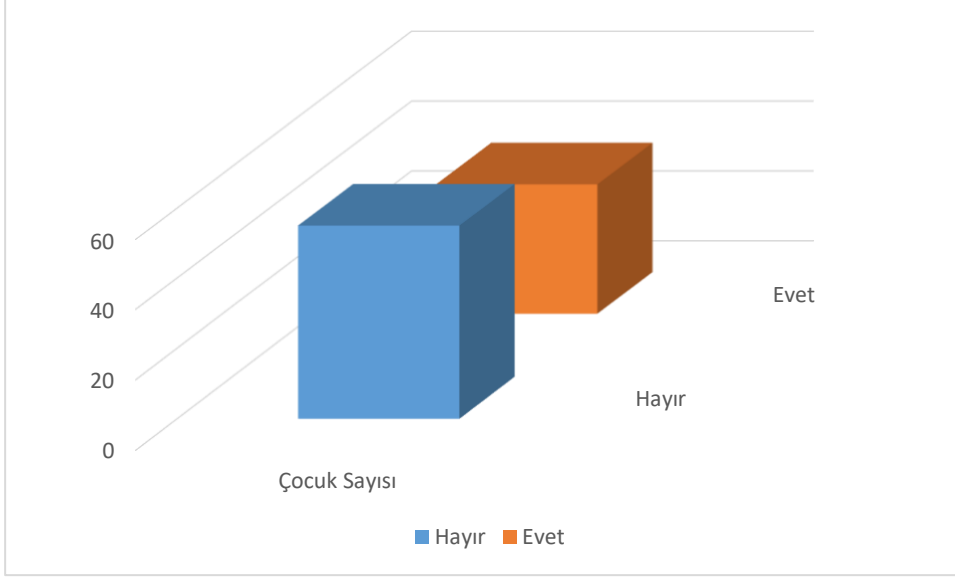
Grafik 12. Medya Kullanımının Gelişim Üzerindeki Etkileri Dağılım Grafiği

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

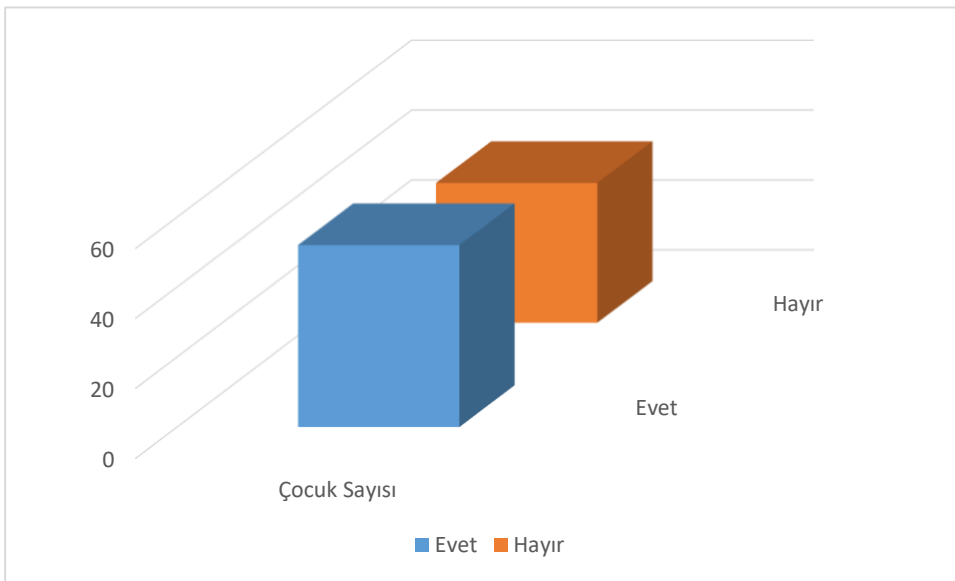
Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını kontrol etme konusundaki deneyimlerine göre, 55 ebeveyn medya kullanımını kontrol etmenin zor olmadığını ifade ederken, 37 ebeveyn bu konuda zorluk yaşadığını belirtmiştir.

Grafik 13. Medya Kullanımını Kontrol Etme Durumu Dağılım Grafiği

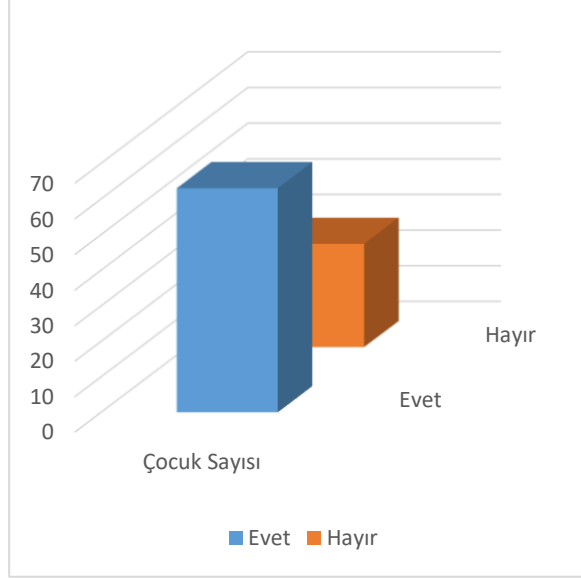
Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımı hakkında endişeleri incelendiğinde, 52 ebeveyn medya kullanımından kaynaklanan endişeler taşıdığını belirtirken, 40 ebeveyn bu konuda herhangi bir endişeye sahip olmadığını ifade etmiştir.

Grafik 14. Medya Kullanımı Hakkında Endişe Durumu Dağılım Grafiği

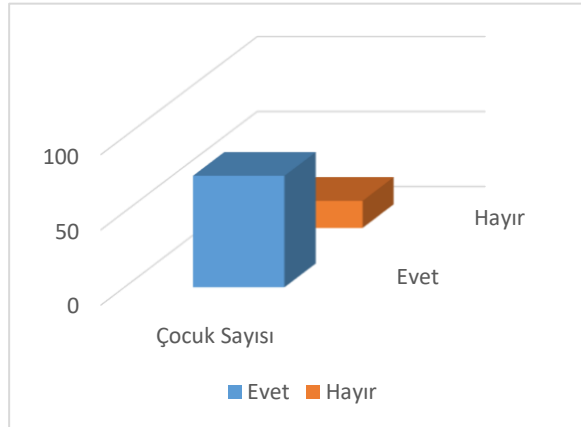
Ebeveynlerin medya kullanımının çocuklarının eğitime katkısı hakkındaki görüşlerine göre, 63 ebeveyn medya kullanımının eğitim üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu belirtirken, 29 ebeveyn bunun aksini düşünmektedir.

Grafik 15. Medya Kullanımının Eğitime Katkısı Durumu Dağılım Grafiği

Ebeveynlerin medya kullanımını sınırlamak için kurallar belirleyip belirlemediği sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, 74 ebeveyn çocuklarının medya kullanımını sınırlamak için kurallar koyduğunu belirtmiştir. Buna karşılık, 18 ebeveyn herhangi bir kural belirlemediğini ifade etmiştir.

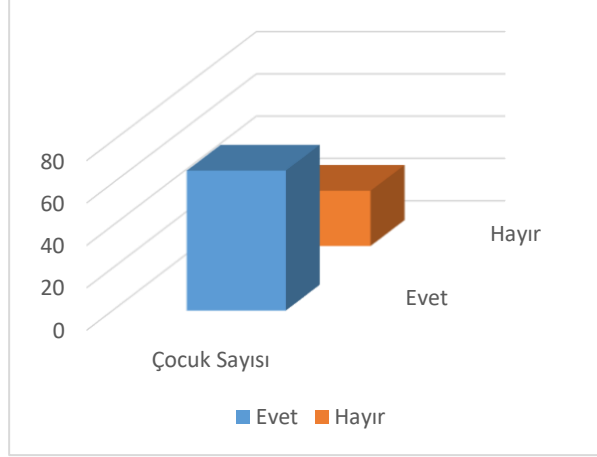
Grafik 16. Medya Kullanımını Sınırlamak İçin Kurallar Belirleme Durumu Dağılım Grafiği

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımı hakkında diğer ebeveynlerle görüş alışverişinde bulunma durumlarına göre, 66 ebeveyn bu konuda diğer ebeveynlerle iletişim kurduğunu belirtmiştir. Buna karşılık, 26 ebeveyn bu tür bir görüşme yapmadığını ifade etmiştir.

Grafik 17. Diğer Ebeveynlerle Görüş Alışverişinde Bulunma Durumu Dağılım Grafiği

Dijital medya kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirildiğinde, ebeveynlerden 3 kişi dijital medyanın dil gelişimine katkıda bulunduğunu belirtmiş, 2 kişi ise medyanın eğitim açısından olumlu bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Olumsuz görüşler arasında, 3 kişi dijital medyanın dikkat dağınıklığına yol açtığını ifade etmiş, 2 kişi ekran bağımlılığı riskine dikkat çekmiştir. Bunun yanı sıra, 1 kişi dijital medya kullanımını zaman kaybı olarak değerlendirmiştir. 81 kişi, dijital medya kullanımını olumsuz olarak değerlendirirken, bu olumsuzluğun hangi temadan kaynaklandığına dair net bir görüş belirtmemiştir.

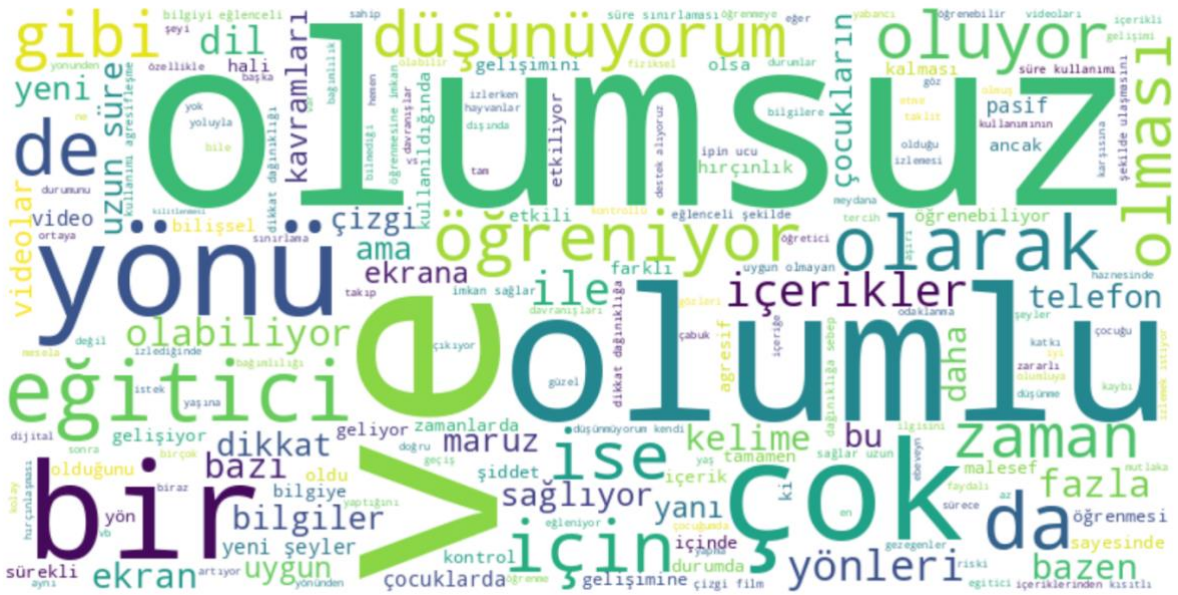
Tablo 1. Dijital medya kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Frekans Dağılımı

Kategori	Tema	Frekans
Olumlu	Dil Gelişimi	3
	Eğitim	2
	Dikkat Dağınıklığı	3
Olumsuz	Ekran Bağımlılığı	2
	Zaman Kaybı	1

Elde edilen verilerden oluşturulan kelime bulutunda öne çıkan terimler arasında “ekran bağımlılığı”, “eğitim”, “zaman kaybı”, “dikkat dağınıklığı” gibi olumsuz temalar dikkat çekmektedir. Aynı zamanda “eğitim”, “bilgi”, “sosyal”, “dil gelişimi” gibi olumlu yönler de bulunmaktadır.

Çocukların medya kullanımını desteklemek için ebeveynlerin tercih ettiği stratejiler arasında zaman yönetimi en yaygın kullanılan yöntemdir ve 41 ebeveyn tarafından bu strateji belirtilmiştir. Bu strateji, çocukların medya kullanım sürelerinin sınırlanması ve dengelenmesi gerektiğine dair bir farkındalık oluşturmaktadır. Eğitim içerikleri kullanımı, 19 ebeveyn tarafından tercih edilmiştir.

Şekil 1. Dijital medya kullanımının olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Sorusuna Verilen Cevapların Kelime Bulutu

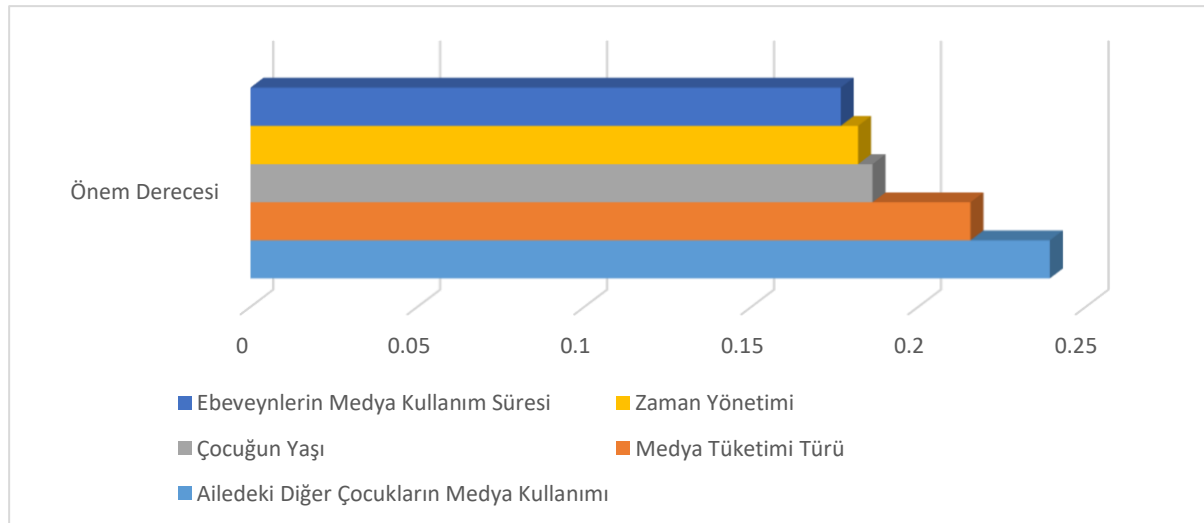
Ebeveyn katılımı stratejisi, çocukların medya kullanımında ebeveynlerin daha aktif bir şekilde yer almasını vurgulamaktadır ve 13 ebeveyn bu stratejiyi benimsemiştir. Bu strateji, birlikte medya izleme, tartışmalar yapma veya çocukların medya içeriklerini ebeveynler ile inceleme gibi yöntemlerle uygulanmaktadır.

Teknoloji kullanımı, yine 13 ebeveyn tarafından seçilen bir stratejidir. Burada, ebeveynler çocuklarının medya kullanımını teknolojiye dayalı araçlarla (örneğin eğitimsel uygulamalar veya filtreleme yazılımları) desteklemektedir.

Çocukların medya kullanım süresi ile ebeveynlerin medya kullanım süresi, medya tüketimi türü, zaman yönetimi ve çocuğun yaşı değişkenlerine ilişkin göreceli önem düzeylerini incelemek amacıyla Rastgele Ormanlar (Random Forest) analizi uygulanmıştır. Model çıktısında değişken önem sıralamasına göre en yüksek önem düzeyine sahip değişkenler “ailedeki diğer çocukların medya kullanımı” ve “medya tüketimi türü” olarak belirlenmiştir. Bu değişkenleri “zaman yönetimi” ve “ebeveynlerin medya kullanım süresi” izlemektedir. “Çocuğun yaşı” değişkeni ise modelde daha düşük bir önem düzeyi ile yer almaktadır.

Elde edilen verilerden oluşturulan kelime bulutunda en sık geçen terimler arasında “zaman yönetimi”, “eğitim”, “birlikte izleme” ve “uygulama kullanımı” ifadeleri yer almaktadır. Kelime bulutunda öne çıkan terimler, Tablo 2’de raporlanan temalarla birlikte sunulmuştur; en yüksek frekans “zaman yönetimi” (n=41) ve “eğitim içerikleri kullanımı” (n=19) temalarında; “ebeveyn katılımı” (n=13) ve “teknoloji kullanımı” (n=13) aynı frekansta izlerken, “alternatif aktiviteler” (n=6) daha düşük frekansta yer almaktadır.

Grafik 18. Medya Kullanım Süresi İle İlgili Faktörlerin Önem Dereceleri

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Medya kullanımının çocuklar üzerindeki etkileri, günümüz toplumunda ebeveynlerin en çok ilgilendiği konulardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, ebeveynlerin yaş, sosyo-ekonomik durum ve medya kullanım süresi gibi faktörler göz önünde bulundurularak, çocukların medya kullanım alışkanlıklarının farklılık gösterdiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu farklılıkları daha iyi anlamamıza olanak sağlamak, çocukların dijital medya ile ilişkilerini şekillendiren ebeveyn stratejilerini ortaya koymak, ebeveynlerin çocuklarının dijital medya kullanımını nasıl yönlendirdiğini anlamak amacıyla elde edilen verilerden faydalanarak kümeleme analizi yapılmıştır:

Tablo 3. Medya Kullanım Süresi Kümelenme Analizi

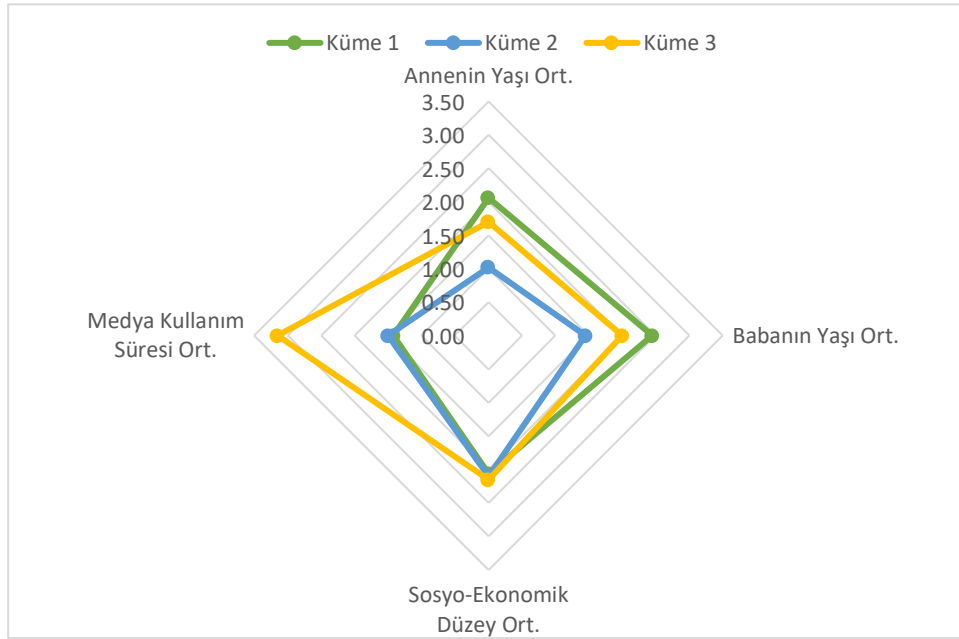
Küme	Annenin Yaşı Ort.	Babanın Yaşı Ort.	Sosyo-Ekonomik Düzey Ort.	Medya Kullanım Süresi Ort.
Küme 1	2.06	2.45	2.06	1.42
Küme 2	1.02	1.45	2.10	1.50
Küme 3	1.70	2.00	2.15	3.15

Küme 1, ebeveynlerin yaş ortalamalarının orta yaş aralığında (Annenin Yaşı: 2.06, Babanın Yaşı: 2.45) olduğu, sosyo-ekonomik düzeylerinin orta seviyede bulunduğu ve çocukların medya kullanım süresinin düşük olduğu (ortalama 1.42 saat) bir gruptur.

Küme 2, genç ebeveynlerin (Annenin Yaşı: 1.02, Babanın Yaşı: 1.45) çocuklarıyla ilişki kurduğu, sosyo-ekonomik düzeylerinin yine orta seviyede olduğu ve çocukların medya kullanım sürelerinin ortalama 1.50 saat olduğu bir gruptur.

Küme 3, orta yaş ebeveynlere sahip (Annenin Yaşı: 1.70, Babanın Yaşı: 2.00) ve sosyo-ekonomik düzeylerinin yine orta seviyede olduğu, ancak çocukların yüksek medya kullanım sürelerine sahip olduğu (ortalama 3.15 saat) bir gruptur.

Grafik 19. Kümelenme Analizi Radar Grafiği

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu araştırma, çocukların medya kullanım sürelerini ve örüntülerini etkileyen faktörleri, öz-düzenleme risk göstergeleri ve dijital ebeveynlik stratejileri bağlamında çok boyutlu bir biçimde ele almıştır. Kümelenme analizi, rastgele ormanlar analizi ve özelliklerin önem dereceleri gibi yöntemlerle elde edilen sonuçlar, ebeveynlerin medya alışkanlıkları ve çocuklarının medya kullanımını yönetmek için benimsedikleri stratejilerin, çocukların günlük ekran süresi ve içerik tercihlerinin temel belirleyicileri olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular, medya kullanım sürelerinin ebeveynlerin yaşlarına, sosyo-ekonomik durumlarına ve kullandıkları medya kontrol stratejilerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Orta yaş grubundaki ebeveynlerin yer aldığı kümeler, çocuklarının medya kullanım sürelerini daha sıkı kontrol etmeye eğilimliken, genç ebeveynlerin medya kullanımında daha esnek ve tolere edici bir yaklaşım sergilediği gözlemlenmiştir. Bu durum, genç ebeveynlerin dijital teknolojilere daha yatkın olmaları ve medya araçlarını hayatlarının doğal bir parçası olarak görmeleri ile açıklanabilir (Livingstone & Blum-Ross, 2020). Nitekim genç ebeveynlerin teknolojiyi daha yoğun kullanmaları, çocuklarının medya kullanımına yönelik daha az kısıtlayıcı tutum sergilemeleriyle ilişkilendirilmektedir (Zhang ve ark., 2022; Fitzpatrick ve ark., 2023). Özellikle orta yaş grubundaki bazı ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanımını eğitici içeriklere yönlendirme çabası içinde olduğu, diğer bir kısmının ise medya kullanımını görece daha özgür bıraktığı dikkat çekmiştir. Ebeveynlerin çocuklarının medya

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

kullanımını eğitici içeriklere yönlendirme çabası, medya araçlarının eğitimdeki potansiyeline olan inançları ile ilişkilidir. Araştırmalar, eğitici içeriklere maruz kalan çocukların dil gelişimi ve bilişsel beceriler açısından daha fazla destek gördüğünü ortaya koymaktadır (Hirsh-Pasek ve ark., 2015; Mahesh ve ark., 2024). Bununla birlikte, bulgularımızda da görüldüğü üzere, medya kullanımının önemli bir kısmının eğlencelik içeriklere kayması, ebeveynlerin bu süreçte daha aktif ve seçici bir rol üstlenmesi gerektiğine işaret etmektedir (Chassiakos ve ark., 2016; Polat, 2025).

Sosyo-ekonomik durum, medya kullanım alışkanlıklarını şekillendiren bir diğer kritik faktör olarak öne çıkmaktadır. Daha yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynler, genel olarak çocuklarının medya kullanımını daha bilinçli biçimde yönetmekte, süre ve içerik üzerinde daha görünür sınırlar koymakta ve çocuklarını eğitici içeriklere yönlendirmektedir. Bu gruptaki ebeveynlerin hem dijital araçlara hem de medya okuryazarlığı ve ebeveyn rehberliği konusunda bilgi kaynaklarına daha yüksek düzeyde erişimi bulunduğu için daha sistematik medya kontrol stratejileri geliştirdikleri söylenebilir (Auxier & Anderson, 2021; Radó ve ark., 2024). Diğer taraftan, orta ve düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan ailelerde medya kullanımının, zaman zaman bakım yükünü hafifletme veya çocuğu “oyalama” işlevi gördüğü, bu nedenle daha uzun ekran sürelerine ve daha az içerik denetimine zemin hazırlayabildiği görülmektedir. Son yıllarda yapılan çalışmalar, aile sosyo-ekonomik düzeyi, ebeveyn eğitim durumu ve çocukların günlük ekran süresi arasında benzer bir ilişkiyi göstermekte, ekran süresinin hem süre hem içerik bakımından, yapısal eşitsizliklerle iç içe geçtiğine işaret etmektedir (Mollborn ve ark., 2022; Yaman, 2022; Radó ve ark., 2024).

Araştırmada televizyon ve akıllı telefonun çocuklar arasında en yaygın kullanılan medya araçları olduğu, tablet kullanımının ise daha sınırlı kaldığı görülmüştür. Dijital medya araçlarına erişimin neredeyse evrenselleştiği güncel medya ekosisteminde, çocukların medya tüketiminin büyük ölçüde eğlence odaklı olduğu belirlenmiştir. Uluslararası raporlar ve ampirik çalışmalar, televizyon ve akıllı telefonun çocuklar için hem kolay erişilebilir hem de yoğun eğlencelik içerik barındırması nedeniyle en çok tercih edilen araçlar olduğunu ortaya koymaktadır (Chassiakos ve ark., 2016; Rideout & Robb, 2019). Tablet kullanımının sınırlı kalması, bu cihazların daha çok eğitim amaçlı kullanılması ve diğer cihazlara kıyasla daha az erişilebilir olmasından kaynaklanabilir. Çizgi filmler ve video içerikleri, medya kullanımının baskın türünü oluştururken, eğitici içeriklere yönelimin belirli ve görece daha bilinçli ebeveyn profillerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Eğlencelik içeriklerin popüleritesi, çocukların dikkatini çabuk çekmesi ve görsel-işitsel öğelerle güçlü bir haz deneyimi sunmasından

kaynaklanmaktadır (Guernsey & Levine, 2015). Bununla birlikte hem bu çalışmanın bulguları hem de güncel literatür, eğitici içeriklere düzenli ve yapılandırılmış biçimde maruz kalmanın çocukların dil becerilerini, problem çözme yeteneklerini ve bilgiye erişim becerilerini destekleyebildiğini göstermektedir (Hirsh-Pasek ve ark., 2015; Mahesh ve ark., 2024; Leonhardt ve ark., 2025). Bu nedenle, çocukların medya tüketiminin niteliği, araştırma sorularımızda tartışılan bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim alanları açısından kritik bir ayırt edici unsur olarak değerlendirilmektedir.

Ebeveynlerin medya kullanımını kontrol etme stratejileri, çalışmanın hem nitel hem nicel bulgularında öne çıkan temel eksenlerden biridir. Elde edilen veriler, süre sınırlaması, içerik denetimi ve birlikte medya kullanımı (eş-izleme/eş-kullanım) gibi yöntemlerin ebeveynler arasında en sık kullanılan stratejiler olduğunu göstermektedir. Literatür, süre sınırlamasının ebeveynler arasında en yaygın tercih edilen yöntem olduğunu, ancak zamanlayıcı, ebeveyn kontrol uygulamaları veya profil kısıtlama gibi teknolojik araçların kullanımının görece sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır (Gentile ve ark., 2012; Fitzpatrick ve ark., 2023; Çalhan ve Göksu, 2024). Birlikte medya kullanımı ise ebeveynler arasında daha az tercih edilen ancak çocukların içerikle eleştirel, anlamlı ve ilişkilendirerek etkileşime girmesini destekleyen önemli bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır (Livingstone & Helsper, 2007). Bu çalışmada da bazı ebeveynlerin daha çok “uzaktan denetleyici” (süre ve içerik kısıtlama) rolüne ağırlık verdiği, daha sınırlı bir grubun ise aktif eş-izleme, içerik üzerine konuşma ve ortak karar alma gibi daha etkileşimli dijital ebeveynlik uygulamalarını benimsediği görülmüştür. Son dönem çalışmalar, aktif ve destekleyici aracılık biçimlerinin, çocukların problemleri medya kullanımı ve oyun bağımlılığı eğilimlerini azalttığını, buna karşın serbest ve tutarsız rehberliğin riskleri artırabildiğini göstermektedir (Çalhan ve Göksu, 2024; Polat, 2025; Aydın ve ark., 2025).

Ebeveynlerin medya kullanımıyla ilgili endişeleri, bulgulara göre içerik, süre ve çevrimiçi güvenlik eksenlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu endişeler arasında çocukların korku, şiddet ve uygunsuz içeriklere maruz kalması, medya bağımlılığı riski, kişisel verilerin korunması ve çevrimiçi etkileşim güvenliği öne çıkmaktadır. Ayrıca, olumsuz etkiler sıklıkla genel bir kaygı diliyle ifade edilmiş; belirli risk türlerini ayrıntılandıran açıklamalar görece sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, bazı ebeveynler medya kullanımını çocukların eğitimi, dil gelişimi ve sosyalleşmesi için işlevsel bir araç olarak değerlendirmektedir (Moreno, 2016). Literatür, medya kullanımının çocuklar için hem fırsatlar hem riskler içerdiğini, erken öğrenme, yeni bilgiye erişim ve yaratıcılığı destekleme gibi olumlu çıktılar ile uygunsuz içeriklere maruz kalma, dikkat dağınıklığı ve öz-düzenleme güçlükleri gibi olumsuz çıktıları birlikte

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

barındırdığını göstermektedir (Moreno, 2016; Zelazo, Blair & Willoughby, 2016; Zhao ve ark., 2018; Efe, 2025; Jäggi ve ark., 2025). Bu çalışmanın bulguları, ebeveynlerin özellikle dijital medya kullanımında çocukların güvenliğini sağlama, mahremiyetlerini koruma ve öz-düzenleme becerilerinin zedelenmemesi konularında kaygılar taşıdığını göstermekte, bu kaygıların dijital ebeveynlik farkındalığı ve medya okuryazarlığı eğitimlerine olan ihtiyacı güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Livingstone & Helsper, 2007; James & Kur, 2020; Yaman, 2022; Efe, 2025). Nitel ifadelerde olumlu (eğitsel katkı, dil/bilgiye erişim) ve olumsuz (bağımlılık, dikkat dağınıklığı, zaman kaybı) çağrışımların aynı anda görünmesi, ebeveyn değerlendirmesinin “risk-fırsat” ikiliği üzerinden kurulduğunu düşündürmektedir.

Genel olarak, bu araştırmanın bulguları, çocukların medya kullanım alışkanlıklarının aile yapısı, dijital ebeveynlik stratejileri, ebeveyn yaşı, sosyo-ekonomik bağlam ve medya içerik türleri gibi çok boyutlu faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Çocukların önemli bir kısmının günlük medya kullanım süresinin 1-2 saat aralığında yoğunlaştığı, tüketim profilinin büyük ölçüde eğlenceli içeriklere dayandığı, eğitici içeriklere yönelimin ise daha sınırlı bir grupla sınırlı kaldığı görülmüştür. Araştırma soruları ile uyumlu şekilde, bulgularımız, ebeveynlerin kullandıkları dijital ebeveynlik stratejilerinin -özellikle süre sınırlama, içerik seçimi ve aktif eş-izleme biçimlerinin- çocukların medya kullanımını öz-düzenleme becerileri, dikkat süreleri ve sosyal-duygusal uyum açısından daha koruyucu örüntülere yönlendirebileceğine dair dolaylı kanıtlar sunmaktadır (Manap, 2024; Radó ve ark., 2024; Polat, 2025). Medya dışı alternatif aktivitelerin (spor, sanat, açık hava etkinlikleri, aile içi oyunlar vb.) teşvik edilmesi, çocukların medya bağımlılığı riskini azaltmada ve öz-düzenleme becerilerini desteklemede önemli bir tampon mekanizma olarak öne çıkmaktadır (Schwarzer ve ark., 2021). Ayrıca ebeveynlerin, diğer ebeveynlerle medya stratejileri hakkında bilgi ve deneyim paylaşmaları, okul, rehberlik servisi ve yerel kurumlar aracılığıyla yapılandırılmış dijital ebeveynlik programlarına katılmaları, medya kullanımını daha bilinçli ve gelişimsel açıdan destekleyici biçimde yönlendirmelerine katkı sağlayabilir (Fitzpatrick ve ark., 2023; Jäggi ve ark., 2025). Bu çerçevede, çalışma bulguları, medya kullanımının olumsuz etkilerini azaltmak ve eğitimsel katkılarını artırmak amacıyla ebeveynlere, okul öncesi eğitimcilere ve politika yapıcılara yönelik bütüncül dijital ebeveynlik politikalarının ve programlarının geliştirilmesine rehberlik edebilecek nitelikte önemli ipuçları sunmaktadır.

Bu çalışma, 3-9 yaş grubundaki çocukların dijital medya kullanımının yönetiminde ekran süresinin tek başına yeterli bir gösterge olmadığını; içerik türü/niteliği ile ebeveyn aracılığı stratejilerinin birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bulgular, ebeveynlerin

çoğunlukla içerik denetimi ve süre sınırlamasına yöneldiğini, ekran süresini açıklamada ise aile içi medya ekolojisini yansıtan değişkenlerin-özellikle kardeşlerin medya kullanımı gibi dinamiklerin-belirleyici olabildiğini göstermektedir. Bu çerçevede politika düzeyinde, erken çocukluk için hazırlanacak rehberlerin yalnızca “günlük süre” öneren genel metinler olmaktan çıkarılarak yaşa uygun içerik sınıflaması, ebeveyn aracılığı türleri, ev içi rutin ve kardeş etkisini birlikte içeren çok boyutlu bir yapıya kavuşturulması ve bu rehberlerin aile sağlığı merkezleri, halk eğitim ve okul öncesi kurumlar üzerinden kısa modüllerle yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Eğitimciler ve okul öncesi kurumlar açısından, ebeveyn katılımı çalışmalarının “yasak-serbest” ikilemine sıkışmadan planlı ve içerik odaklı yönetim anlayışıyla yapılandırılması; yaşa uygun içerik seçimi, birlikte kullanım ve sohbet temelli aracılık, süreyi rutin içine yerleştirme ve kardeşler arası etkileşimi yönetme başlıklarında kısa atölye dizileriyle desteklenmesi işlevsel olacaktır. Ebeveyn eğitim programları ve rehberlik hizmetlerinde ise süre sınırının yanında içerik denetimi ve etkileşimli aracılığın (birlikte izleme/oyun, içerik hakkında konuşma, alternatif etkinlik üretme) uygulama örnekleriyle öğretilmesi, büyük kardeşin model rolünü ve cihaz paylaşımını da kapsayan aile içi düzenlemelerin programa dâhil edilmesi önem taşımaktadır. Aile düzeyinde, her gün uygulanabilir bir “medya penceresi” belirlemek, yaşa uygun içeriklerden oluşan küçük bir ön eleme listesi hazırlamak ve içerik sonrası kısa bir sohbet rutini oluşturmak; ekran süresini azaltma hedefini daha sürdürülebilir bir içerik ve ilişki yönetimi yaklaşımına dönüştürerek çocukların dijital medya ile etkileşimini daha güvenli ve gelişimsel olarak destekleyici bir çerçeveye taşıyabilir. Ayrıca bu önerilerin farklı sosyoekonomik koşullarda uygulanabilirliğini güçlendirmek için erişilebilir ebeveyn atölyeleri ve ücretsiz içerik rehberleri gibi yerel/kurumsal destek mekanizmalarının devreye alınması, alanın kanıt tabanını geliştirecek izleme ve çoğaltma çalışmalarına da zemin hazırlayacaktır.

Bu çalışmanın bulguları, örneklemin eğitim düzeyi ve sosyoekonomik statü (SES) dağılımının ürettiği temsil ve seçim yanlılığı çerçevesinde eleştirel biçimde yorumlanmalıdır. Araştırmaya katılan ebeveynlerin belirli bir eğitim/SES profilinde yoğunlaşması, yalnızca “genellenebilirliği sınırlayan teknik bir ayrıntı” değil; aynı zamanda ebeveynlerin dijital medya yönetimine ilişkin bilgi, tutum, kaynak erişimi ve uygulama repertuarını sistematik olarak etkileyen yapısal bir belirleyicidir. Bu durum, örneklemin sosyoekonomik açıdan daha dezavantajlı grupları görece daha az temsil etmesi hâlinde, ebeveyn aracılığı stratejilerinin görünümünü ve çocukların ekran süresi-içerik tercihleri örüntülerini belirli bir yöne çekebilir.

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Bu yanlılık, bulguların yorumlanmasında üç düzeyde önem taşır. Birincisi, daha yüksek eğitim/SES gruplarında dijital okuryazarlık, içerik seçimi ve teknik denetim araçlarına erişim daha olası olduğundan, içerik denetimi ve planlı kullanım gibi stratejiler örneklem genelinde olduğundan daha yaygın görünebilir; buna karşılık zaman baskısı, bakım yükü, sınırlı alternatif etkinlik imkânı gibi etkenler nedeniyle farklı yönetim mantıkları üreten gruplar olduğundan daha az görünür kalabilir. İkincisi, kümeleme analiziyle elde edilen profiller, örneklemin baskın sosyoekonomik dokusu içinde oluştuğu için “profil tipolojisi”nin sınırları bu yapıya göre çizilebilir; dolayısıyla ortaya çıkan kümeler, toplum genelindeki ebeveyn-çocuk örüntülerinin tamamını değil, daha çok bu örnekleme baskın olan grupların örüntülerini yansıtabilir. Üçüncüsü, rastgele orman analizinde “değişken önem sıralaması”, örneklemin SES bileşimiyle ilişkili olarak bazı yordayıcıları öne çıkarabilir; farklı SES dağılımına sahip örneklemlerde yordayıcıların görece öneminin değişmesi olasıdır.

Bu nedenle çalışma sonuçları, Türkiye’de 3-9 yaş çocuğu bulunan tüm ebeveynlere doğrudan genellenebilecek “evrensel” bir tablo olarak değil; belirli bir eğitim/SES profili içinde dijital medya yönetiminin nasıl örüntülendiğini gösteren bağlama duyarlı bir açıklama olarak değerlendirilmelidir. Gelecek araştırmalarda örneklemin eğitim ve SES bakımından daha dengeli temsilini sağlamak üzere tabakalı örnekleme yaklaşımlarının, saha temelli erişim kanallarının ve mümkünse ağırlıklandırma gibi düzeltme stratejilerinin kullanılması; ayrıca profillerin farklı bölgeler ve sosyoekonomik gruplar üzerinde yeniden test edilmesi önerilmektedir. Bu tür çoğaltma çalışmaları, hem profil tipolojisinin sağlamlığını hem de yordayıcıların farklı bağlamlarda ne ölçüde değiştiğini görünür kılarak bulguların açıklayıcılığını güçlendirecektir.

KAYNAKÇA

- Akman, E., İdil, Ö., & Çakır, R. (2023). An investigation into the levels of digital parenting, digital literacy, and digital data security awareness among parents and teachers in early childhood education. *Participatory Educational Research*, 10(5), 248-263. <https://doi.org/10.17275/per.23.85.10.5>
- Auxier, B., & Anderson, M. (2021). *Parenting children in the age of screens*. Pew Research Center.
- Blum-Ross, A. (2013). It made our eyes get bigger: Youth filmmaking and place-making in East London. *Journal of Digital and Media Literacy*, 43, 89-106.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Breiman, L. (2001). Random forests. *Machine Learning*, 45(1), 5-32.
- Brito, R., Dias, P., & Oliveira, G. (2018). Young children, digital media and smart toys: How perceptions shape adoption and domestication. *British Journal of Educational Technology*, 49(5), 807-820.
- Canaslan, B., & Sungur, S. (2022). Preschool children's digital media usage and self-regulation skill. *Turkish Journal of Education*, 11(2), 126-142. <https://doi.org/10.19128/turje.889549>
- Chassiakos, Y. R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A., Cross, C., Council on Communications and Media, Hill, D., Ameenuddin, N., Hutchinson, J., Levine, A., Boyd, R., Mendelson, R., & Swanson, W. S. (2016). Children and adolescents and digital media. *Pediatrics*, 138(5), e20162593. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2593>
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Çakioğlu, Ş., & Kaynak Ekici, K. B. (2024). Okul öncesi dönem çocuklarının ekran maruziyetleri ile ebeveynlerinin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(62), 3542-3562. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1522239>
- Çalhan, C., & Göksu, İ. (2024). An effort to understand parents' media mediation roles and early childhood children's dijital game addiction tendency: A descriptive correlational survey study. *Education and Information Technologies*, 29, 17825-17865. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12544-y>
- Everitt, B. S., Landau, S., & Leese, M. (2001). *Cluster analysis (4th ed.)*. Wiley.
- Fitzpatrick, C., Cristini, E., Bernard, J. Y., & Garon-Carrier, G. (2023). Meeting preschool screen time recommendations: Which parental strategies matter? *Frontiers in Psychology*, 14, 1-7. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1287396>
- Gentile, D., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A., & Walsh, D. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family Relations*, 61(5), 470-487.
- Guernsey, L., & Levine, M. H. (2015). *Tap, click, read: Growing readers in a world of screens*. Jossey-Bass.

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

- Gülbetekin, E., & Yıldırım, K. (2023). Investigation of the relationship between screen usage habits, behavioral problems, and self-regulation skills of children aged 4–6. *Journal of Pediatric Nursing*, 73, 525-533. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2023.10.025>
- Hirsh-Pasek, K., Zosh, J. M., Michnick Golinkoff, R., Gray, J. H., Robb, M. B., & Kaufman, J. (2015). Putting education in "educational" apps: Lessons from the science of learning. *Psychological Science in the Public Interest*, 16(1), 3–34.
- Hobbs, R. (2011). *Digital and media literacy: Connecting culture and classroom*. Corwin Press
- James, P., & Kur, J. T. (2020). Parental mediation of children's risky experiences with digital media. *Journal of Social Media Studies*, 4(2), 298-318.
- Jäggi, L., Aguilar, L., Llatance, M. A., Castellanos, A., Fink, G., Hinckley, K., Bustamante, M.-L. H., McCoy, D. C., Verastegui, H., & Mäusezahl, D. (2023). Digital tools to improve parenting behaviour in low-income settings: A mixed-methods feasibility study. *Archives of Disease in Childhood*, 108(6), 433–439. <https://doi.org/10.1136/archdischild-2022-324585>
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital Medya Okuryazarlığında Anne ve Baba Eğitimi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2040-2073.
- Livingstone, S., & Blum-Ross, A. (2020). *Parenting for a digital future: How hopes and fears about technology shape children's lives*. Oxford University Press.
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2007). Gradations in digital inclusion: Children, young people and the digital divide. *New Media & Society*, 9(4), 671-696.
- Mahesh, R. U., Reddy, T. K., Haarika, V., & Sekhar, G. C. (2024). Evaluating the role of digital media in language development among pre-schoolers: An observational study. *Asian Journal of Medical Sciences*, 15(2), 58-63. <https://doi.org/10.3126/ajms.v15i2.59871>
- Manap, A. (2024). The effect of digital parenting awareness on children's emotion regulation skills. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 252-269.
- Martin, R., Murphy, J., Molina-Soberanes, D., & Murtagh, E. M. (2022). The clustering of physical activity and screen time behaviours in early childhood and impact on future health-related behaviours: A longitudinal analysis of children aged 3 to 8 years. *BMC Public Health*, 22, 558. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-12944-0>
- Moreno, M. (2016). Media use in school-aged children and adolescents. *Pediatrics*, 138(5), e20162592. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-2592>

- Özdemir, A. A., & Keleş, F. N. (2023). The relationship of screen exposure with sleep quality and self-regulation skills in preschool children. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 17(4), 285-290. <https://doi.org/10.12956/tchd.1220617>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Sage Publications.
- Pazarcıkcı, G., Ağralı, M., & Aydınli, F. (2022). Annelerin Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Sağlık Okuryazarlığı ve Çeşitli Değişkenler ile İlişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 23(3), 292-301. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1004480>
- Polat, P. (2025). Examining the relationship between problematic media use and screen time in children aged 5–6. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54(2), 715–738. <https://doi.org/10.59377/cuefd.1434625>
- Rideout, V., & Robb, M. B. (2019). *The common sense census: Media use by tweens and teens*. Common Sense Media
- Rubin, H. J., & Rubin, I. S. (2012). *Qualitative interviewing: The art of hearing data*. Sage Publications.
- Schwarzer, C., Grafe, N., Hiemisch, A., Kiess, W., & Poulain, T. (2021). Associations of media use and early childhood development: Cross-sectional findings from the LIFE Child study. *Pediatric Research*, 91(1), 247-253. <https://doi.org/10.1038/s41390-021-01433-6>
- Uzundağ, B. A., Altundal, M. N., & Keşşafoglu, D. (2022). Screen media exposure in early childhood and its relation to children's self-regulation. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2022, 1-34. <https://doi.org/10.1155/2022/4490166>
- Williams, K. E., & Berthelsen, D. (2017). The development of prosocial behaviour in early childhood: Contributions of early parenting and self-regulation. *International Journal of Early Childhood*, 49(1), 73-94.
- Yaşaroğlu, C., & Sönmez, D. (2022). Evaluating the digital parenting levels of parents of primary school students during the pandemic based on different variables. *Research on Education and Media*, 14(2), 97-107. <https://doi.org/10.2478/rem-2022-0027>
- Zelazo, P. D., Blair, C. B., & Willoughby, M. T. (2016). *Executive function: Implications for education*. National Center for Education Research.
- Zhang, Y., Tian, S., Zou, D., Zhang, H., & Pan, C.-W. (2022). Screen time and health issues in Chinese school-aged children and adolescents: A systematic review and meta-analysis. *BMC Public Health*, 22, 810. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13155-3>

3-9 yaş grubu çocuklarda dijital medya kullanımının yönetimi: ebeveyn stratejileri ve katılımı

Zhao, J., et al. (2018). Excessive screen time and psychosocial well-being: The mediating role of body mass index, sleep duration, and parent-child interaction. *The Journal of Pediatrics*, 202, 157-162.

Zimmerman, F. J., & Christakis, D. A. (2005). Children's television viewing and cognitive outcomes: A longitudinal analysis of national data. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159(7), 619-625.